

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор

_____ **О.П.Кондратенко**

31.08.2021 р.

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
Копилівського ліцею – освітнього центру
на 2021/2022 навчальний рік

Копилів

2021

ЗМІСТ

ЧАСТИНА I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ		
Вступ		
1.1.	Призначення закладу загальної середньої освіти та засоби його реалізації	
1.2.	Опис моделі випускника закладу загальної середньої освіти	
1.3.	Цілі освітньої діяльності закладу загальної середньої освіти	
1.4.	Навчальний план та його обґрунтування	
1.5.	Особливості організації освітнього процесу	
1.6.	Показники реалізації освітнього процесу	
1.7.	Процеси розвитку, виховання і соціалізації в закладі загальної середньої освіти	
1.8.	Програмно-методичне забезпечення освітньої програми	
1.9.	Форми організації освітнього процесу	
1.1.	Використані ресурси	
ЧАСТИНА II. ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ		
Вступ		
2.1.	Освітні програми. Загальний обсяг навчального навантаження	
2.2.	Навчальний план. Переліки навчальних програм. Логічна послідовність їх вивчення	
2.3.	Вимоги до осіб, які можуть розпочинати навчання за програмою	
ЧАСТИНА III. ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ШКОЛИ II СТУПЕНЯ (БАЗОВА СЕРЕДНЯ ОСВІТА)		
Вступ		
3.1.	Освітні програми. Загальний обсяг навчального навантаження	
3.2.	Навчальний план	
3.3.	Реалізація наскрізних ліній ключових компетентностей	
3.4.	Вимоги до осіб, які можуть розпочинати навчання за програмою	
3.5.	Критерії, правила та процедури оцінювання здобувачів освіти	
ЧАСТИНА IV. ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ШКОЛИ III СТУПЕНЯ(ПРОФІЛЬНА СЕРЕДНЯ ОСВІТА)		
Вступ		
4.1.	Освітні програми. Загальний обсяг навчального навантаження	
4.2.	Навчальний план	
4.3.	Реалізація освітніх галузей. Очікувані результати навчання за освітніми галузями	
4.4.	Реалізація наскрізних ліній ключових компетентностей	
4.5.	Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття профільної середньої освіти	
4.6.	Критерії, правила та процедури оцінювання здобувачів освіти	
ЧАСТИНА V. ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ		
ЧАСТИНА VI. ВИХОВАННЯ ТА ПОЗАУРОЧНА ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ		
ЧАСТИНА VII. ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ		
ЧАСТИНА VIII. СТВОРЕННЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТЬОГО СЕРЕДОВИЩА		

ЧАСТИНА I.ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Вступ

Відповідно до статті 1 Закону України «Про освіту» заклад загальної середньої освіти реалізує автономію, що означає право суб'єкта освітньої діяльності на самоврядування, яке полягає в його самостійності, незалежності та відповідальності у прийнятті рішень щодо академічних (освітніх), організаційних, фінансових, кадрових та інших питань діяльності.

В освітньому процесі реалізується академічна свобода, що передбачає самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова, думки і творчості, поширення знань та інформації, вільного оприлюднення і використання результатів наукових досліджень (стаття 1 Закону України «Про освіту»).

Освітня програма **Копилівського ліцею – освітнього центру** є єдиним комплексом освітніх компонентів (предметів вивчення, дисциплін, індивідуальних завдань, контрольних заходів тощо), спланованих і організованих для досягнення визначених результатів навчання (стаття 1 Закону України «Про освіту»).

Основою для розроблення освітньої програми є стандарти освіти відповідного рівня.

Освітня програма містить:

вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за програмою;

перелік освітніх компонентів та їх логічну послідовність;

загальний обсяг навчального навантаження та очікувані результати навчання здобувачів освіти;

Освітня програма передбачає освітні компоненти для вільного вибору здобувачів освіти.

Закладом освіти використано типові освітні програми, які розробляються і затверджуються відповідно до Закону України «Про освіту» та спеціальних законів.

Освітня програма має корекційно-розвитковий складник для осіб з особливими освітніми потребами (стаття 33 Закону України «Про освіту»).

Освітній процес у Копилівському ліцеї – освітньому центрі є системою науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей (стаття 1 Закону України «Про освіту»).

Освітня діяльність у Копилівському ліцеї – освітньому центрі передбачає діяльність суб'єкта освітньої діяльності, спрямовану на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу у формальній та/або неформальній освіті (стаття 1 Закону України «Про освіту»).

Освітня діяльність у закладі здійснюється на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів.

Особистісно зорієнтований підхід забезпечує спрямованість освітнього процесу на взаємодію і плідний розвиток особистості педагога та його учнів на основі рівності у спілкуванні та партнерства у навчанні (Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти); розвиток і саморозвиток особистості учня як суб'єкта пізнавальної та предметної діяльності; має забезпечувати кожному учневі (спираючися на його здібності, нахили, інтереси, ціннісні орієнтації та суб'єктивний досвід) можливість реалізувати себе в різних видах діяльності; зміст освіти, її засоби й методи організуються так, щоб учень міг вибирати предметний матеріал, його вид та форму; освіченість як сукупність знань, умінь, індивідуальних здібностей є найважливішим засобом становлення духовних та інтелектуальних якостей учня і має бути основною метою сучасної освіти; освіченість формує індивідуальне сприйняття світу, можливості його творчого вдосконалення, широке використання суб'єктного досвіду в інтерпретації та оцінці фактів, явищ, подій навколишньої дійсності на основі особистісно значущих цінностей і внутрішніх настанов; найважливішими чинниками особистісно орієнтованого навчального процесу є ті, що розвивають індивідуальність учня, створюють умови для його саморозвитку та

самовираження; особистісно орієнтоване навчання будується на принципі варіативності (О. Савченко, І. Якиманська).

Компетентнісний підхід передбачає спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей особистості: скеровує освітній процес на формування системи компетентностей (Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти; В. Химинець). Визначальним у реалізації компетентнісного підходу є зорієнтованість на розвиток системного комплексу умінь, смислових орієнтацій, адаптаційних можливостей, досвіду і способів трансформаційної діяльності з отриманням конкретного продукту (М. Нагач).

Діяльнісний підхід визначає спрямованість освітнього процесу на розвиток умінь і навичок особистості, застосування на практиці здобутих знань з різних навчальних предметів, успішну адаптацію людини в соціумі, професійну самореалізацію, формування здібностей до колективної діяльності та самоосвіти (Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти).

Освітня діяльність нашого закладу спрямована на формування **компетентностей** здобувачів освіти, що є динамічною комбінацією знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначають здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність (стаття 1 Закону України «Про освіту»).

Викладацька діяльність педагогів ліцею спрямована на формування знань, інших компетентностей, світогляду, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей, емоційно-вольових та/або фізичних якостей здобувачів освіти (лекція, семінар, тренінг, курси, майстер-клас, вебінар тощо), та яка провадиться педагогічним (науково-педагогічним) працівником, самозайнятою особою (крім осіб, яким така форма викладацької діяльності заборонена законом) або іншою фізичною особою на основі відповідного трудового або цивільно-правового договору (стаття 1 Закону України «Про освіту»).

Діяльність педагогів ліцею поєднує інтелектуальну, творчу діяльність педагогічного (науково-педагогічного) працівника або самозайнятої особи, спрямовану на навчання, виховання та розвиток особистості, її загальнокультурних, громадянських та/або професійних компетентностей (стаття 1 Закону України «Про освіту»).

Сьогодні освіта вже не підготовка до життя, а спосіб життя. Завдання школи полягає у формуванні глобальної компетентності учня, необхідної кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності. Глобально компетентні люди мають застосовувати такі якості, характеристики і здібності, щоб не лише вивчати навколишній світ, а й жити в ньому. Педагогам, щоб допомогти учням стати глобально компетентними, потрібно не тільки розвивати ці якості у собі, а й шукати способи їх розвитку в учнів. За експертними оцінками, найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями.

Потужну державу і конкурентну економіку забезпечить згуртована спільнота творчих людей, відповідальних громадян, активних і підприємливих. Саме таких повинна готувати школа України. Центральне місце в системі освіти належить закладу загальної середньої освіти. Світогляд особистості закладається саме в сім'ї та школі. У школі формується особистість, її громадянська позиція та моральні якості, закладаються основи мотивації до навчання упродовж життя.

Пріоритетного значення в розбудові нової школи набуває завдання формувати в учнів систему загальнолюдських цінностей:

морально-етичних – гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей;

соціально-політичних – свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довкілля, повага до закону,

солідарність, відповідальність.

У центрі освіти має перебувати виховання в учнів відповідальності за себе, за добробут нашої країни.

У здійсненні виховного процесу мають ураховуватися такі організаційні орієнтири: виховання не зводиться до окремих виховних занять; до створення виховного середовища залучається весь колектив школи; учитель є взірцем людини вихованої, своїм прикладом він надихає і зацікавлює дитину; у плануванні діяльності враховуються індивідуальні нахили і здібності кожної дитини, створюються належні умови для їх реалізації; співробітництво з позашкільними закладами освіти; активне залучення до співпраці психологів і соціальних педагогів; налагодження постійного діалогу з батьківською спільнотою.

Інформація про форми здобуття загальної середньої освіти, що забезпечує заклад освіти, розміщені на веб-сайті закладу.

Форми здобуття загальної середньої освіти:

- інституційна (денна)
- індивідуальна форма здобуття освіти:

  - екстернатна форма (екстернат);
  - сімейна (домашня) форма;

1.1. Призначення закладу загальної середньої освіти та засоби його реалізації

Копилівський ліцей – освітній центр, знаходиться у комунальній формі власності, є юридичною особою, має печатку, штамп, ідентифікаційний номер.

Засновником навчального закладу є відділ освіти, фізичної культури та спорту Макарівської районної ради.

ЗЗСО у своїй діяльності керується Конституцією України, законами України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепцією «Нова українська школа», іншими законодавчими актами України, постановами Верховної Ради України, актами Президента України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства освіти і науки України, інших центральних органів виконавчої влади, рішеннями місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, іншими нормативно-правовими актами, Статутом ліцею, Програмою розвитку закладу.

Метою освітньої діяльності Копилівського ліцею – освітнього центру є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності (Закон України «Про освіту»). Досягнення цієї мети забезпечується шляхом формування **ключових компетентностей**, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності.

Основними завданнями є: забезпечення реалізації права громадян на повну загальну середню освіту; виховання громадянина України; виховання шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей українського народу та інших народів і націй; формування і розвиток соціально зрілої, творчої особистості з усвідомленою громадянською позицією, почуттям національної самосвідомості, особистості, підготовленої до професійного самовизначення; виховання в учнів поваги до Конституції України, державних символів України, прав і свобод людини і громадянина, почуття власної гідності, відповідальності перед законом за свої дії, свідомого ставлення до обов'язків людини і громадянина; розвиток особистості учня, його здібностей і обдаровань, наукового світогляду; реалізація права учнів на вільне формування політичних і світоглядних переконань; виховання свідомого ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших громадян як найвищої соціальної цінності, формування засад здорового способу життя, збереження і зміцнення фізичного та психічного здоров'я

учнів; генерація нових знань та розвиток відчуття соціальної справедливості; створення умов для оволодіння системою наукових знань про природу, людину і суспільство. Саме виховання компетентної, відповідальної за своє життя людини і є головним завданням ліцею.

Заклад загальної середньої освіти несе відповідальність перед особою, суспільством і державою за: безпечні умови освітньої діяльності; дотримання державних стандартів освіти; дотримання договірних зобов'язань з іншими суб'єктами освітньої, виробничої, наукової діяльності, у тому числі зобов'язань за міжнародними угодами; дотримання фінансової дисципліни.

Відповідно до чинного законодавства заклад загальної середньої освіти здійснює освітній процес згідно із освітніми і навчальними програмами трьох ступенів освіти: I ступінь – початкова загальна освіта; II ступінь – базова середня освіта; III ступінь – середня (повна) загальна освіта.

Призначення кожного ступеня навчання визначається у відповідних освітніх програмах.

Основними засобами досягнення мети, виконання завдань та реалізації призначення школи є засвоєння учнями обов'язкового мінімуму змісту навчальних програм ЗЗСО, а також надання учням можливості спробувати себе в різних видах діяльності:

інтелектуальної – участь у всіх предметних та міжпредметних конкурсах різних рівнів, змаганнях ерудитів школи, району, області;

трудової – участь у всіх акціях з благоустрою та очистці території школи та населеного пункту;

художньо-естетичної – участь у хореографічному ансамблі «Калинонька» (1-7 класи), функціонують гуртки «Музична студія», «Мистецька студія»;

поглиблене вивчення предметів: історії у 8 класі, української мови у 9 класі;

надання учням можливості вибору профілю навчання: правовий профіль – 10 клас та профіль української філології – 11 клас.

Освітні програми, які реалізуються в ЗЗСО, спрямовані на: формування в учнів сучасної наукової картини світу; виховання працьовитості, любові до природи; розвиток в учнів національної самосвідомості; формування людини та громадянина, яка прагне вдосконалювання та перетворення суспільства; інтеграцію особистості в систему світової та національної культури; рішення завдань формування загальної культури особистості, адаптації особистості до життя в суспільстві; виховання громадянськості, поваги до прав і свобод людини, поваги до культурних традицій та особливостей населення регіону, України та інших народів в умовах багатонаціональної держави; формування потреби учнів до самоосвіти, саморозвитку, самовдосконалення.

В Копилівському ліцеї створені та функціонують: предметні методичні об'єднання вчителів природничо – математичного та суспільно – гуманітарного циклу, вчителів початкових класів та класних керівників, творча група вчителів початкових класів, психологічна служба.

Ефективному управлінню якості освітньої діяльності в ЗЗСО сприяють система ІСУО та програма КУРС Школа.

Наша школа – школа рівних можливостей для всіх; школа, в якій навчаються поряд обдаровані діти в тій чи іншій галузі та звичайні; школа, яка намагається дати можливості для розвитку кожній дитині та розвинути її так, щоб вона була успішною в житті; школа компетентнісного розвитку і самовдосконалення з ідеалом вільної, життєлюбної, талановитої особистості. Тобто щоб дитина, навчаючись в школі, змогла набути всі життєві компетентності в тому обсязі, в якому вони їй потрібні для її успішного становлення.

Сучасний підхід до стратегії розвитку освіти наголошує, що якість освіти є найефективнішим засобом для задоволення освітніх потреб суспільства, сім'ї, дитини. Якість оцінюється моральними та ринковими категоріями, це не тільки якість кінцевих результатів, але й всіх процесів, які впливають на кінцевий результат. Тому управління школою зосереджене на управлінні якістю освіти. А це означає співвіднесення результатів

роботи школи з метою, яку колектив школи поставив перед собою.

Наш ліцей працює на засадах «педагогіки партнерства» як однієї з важливих ідей Нової української школи, складовими якої є поняття «педагогічна взаємодія», «педагогічна взаємодія педагогів закладу освіти і батьків».

Сутність педагогіки партнерства полягає в демократичному та гуманному ставленні до дитини, забезпеченні їй права на вибір, на власну гідність, на повагу, права бути такою, якою вона є, а не такою, якою хоче її бачити педагог. Стосунки партнерства ґрунтуються на об'єднанні спільних поглядів і прагнень дітей і дорослих.

Концепція Нової української школи визначає, що місія Нової української школи полягає в тому, щоб допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини на основі партнерства між педагогами, дітьми і батьками. Передбачено, що Нова школа працюватиме на засадах «педагогіки партнерства», основними принципами якої є повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей).

В основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія між педагогом, дитиною і батьками, які мають бути об'єднані спільними цілями та прагненнями, добровільними та зацікавленими односторонніми, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Заклад освіти має ініціювати нову, глибшу залученість родини до побудови освітньо-професійної траєкторії дитини. Нова школа допомагатиме батькам здобувати спеціальні знання про стадії розвитку дитини, ефективні способи виховання в дитині сильних сторін характеру і чеснот залежно від її індивідуальних особливостей. Діалог і багатостороння комунікація між дітьми, педагогами та батьками змінить односторонню авторитарну комунікацію «педагог» – «дитина».

Школа допомагатиме батькам здобувати спеціальні знання про стадії розвитку дитини, ефективні способи виховання в дитині сильних сторін характеру і чеснот залежно від її індивідуальних особливостей.

1.2. Опис моделі випускника закладу загальної середньої освіти

Випускник нашого ліцею:

- **особистість** – цілісна, усебічно розвинена, здатна до критичного мислення;
- **патріот** – з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами і здатний приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини;
- **інноватор** – здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, конкурувати на ринку праці, учитися впродовж життя.

Освітній процес у школі спрямований на формування у випускника школи **ключових компетентностей**, необхідних для успішної життєдіяльності (стаття 12 Закону України «Про освіту»). Усі компетентності важливі та взаємопов'язані. Кожну з них діти набувають під час вивчення різних предметів на всіх етапах освіти.

Спільними для всіх компетентностей є такі вміння: читати і розуміти прочитане, висловлювати думку усно і письмово, критично мислити, здатність логічно обґрунтовувати позицію, виявляти ініціативу, творити, уміти вирішувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення, конструктивно керувати емоціями, застосовувати емоційний інтелект, здатність співпрацювати в команді та з іншими людьми (стаття 12 Закону України «Про освіту»).

Випускник компетентний у ставленні до життя – реалізує себе через самопізнання, саморозуміння та інтелектуальну культуру.

Наш випускник – свідомий громадянин і патріот своєї країни, готовий до сміливих і

успішних кроків у майбутнє.

Випускник старших класів має міцні навчання на рівні вимог державних освітніх стандартів, що забезпечує вступ до закладу вищої професійної освіти та подальше успішне навчання, володіє іноземною мовою на базовому рівні, має високий рівень комп'ютерної грамотності (програмування, навички технічного обслуговування), володіє культурою інтелектуальної діяльності, знає і поважає культуру України та інших народів, поважає свою й чужу гідність, права, свободи інших людей, дотримується правил культури поведінки і спілкування, веде здоровий спосіб життя, володіє способами отримання інформації, прагне духовного і соціального добробуту.

Випускник базової основної школи володіє певними якостями і вміннями на рівні вимог державних освітніх стандартів, успішно засвоює загальноосвітні програми з усіх предметів шкільного навчального плану, володіє основами комп'ютерної грамотності, знає свої громадянські права і вміє їх реалізувати, дотримується правил культури поведінки і спілкування, веде здоровий спосіб життя, готовий до форм і методів навчання, використовуваних у старших класах.

Випускник початкових класів має знання, уміння і навички, передбачені стандартом початкової освіти. Він упевнений у собі, старанний, працелюбний, самостійний, дисциплінований, вмотивований на досягнення успіху, вміє слухати і чути, критично мислити і має почуття самоконтролю, навички навчальної діяльності, культуру поведінки і мови, основи особистої гігієни і здорового способу життя.

Випускник дошкільної групи «Дзвіночок» має всі показники компетентності випускника дошкільного закладу освіти, що відповідають вимогам Базового компонента дошкільної освіти, які передбачені програмою розвитку дитини дошкільного віку «Українське довілля». Метою програми є реалізація оптимального комплексу розвивальних, виховних і навчальних функцій та змістових напрямків організації життєдіяльності в межах компетентності дітей від 2 до 6 років із поступовим ускладненням змістової наповнюваності на кожному віковому етапі, що стосується положень особистісно – зорієнтованого та ціннісного підходу. Програма побудована на принципах науковості, інтеграції, системності, комплексності, гуманізації змісту навчання та виховання. Кількість занять визначено згідно з гранично допустимим навантаженням на дитину у ЗДО (затверджено наказом МОН України від 20.04.2015 року № 446). Заняття розроблено відповідно до завдань освітніх ліній «Дитина в соціумі», «Дитина у природному довіллі», «Дитина у світі культури», «Дитина в сенсорно – пізнавальному просторі», «Мовлення дитини».

1.3. Цілі освітньої діяльності закладу загальної середньої освіти

Цілі та задачі освітнього процесу на кожному рівні реалізації освітніх програм повинні бути обумовлені «моделлю» випускника, призначенням і місцем лицю в освітньому просторі Макарівського району. Вони повинні бути сформульовані конкретно, бути вимірними, досяжними, визначеними часом, несуперечливими по відношенню одна до одної. Інакше кажучи, відповідати вимогам, що пропонуються до визначення цілей і задач.

Враховуючи призначення і місце школи в освітньому просторі Макарівського району, Копилівський лицей – освітній центр працює над досягненням таких цілей:

- забезпечити засвоєння учнями обов'язкового мінімуму змісту початкової, основної, середньої (повної) загальної освіти на рівні вимог державного освітнього стандарту;
- гарантувати наступність освітніх програм усіх рівнів;
- створити основу для адаптації учнів до життя в суспільстві, для усвідомленого вибору та наступного засвоєння професійних освітніх програм;
- формувати позитивну мотивацію учнів до навчальної діяльності;
- забезпечити соціально-педагогічні відносини, що зберігають інтелектуальне, фізичне, психічне та соціальне здоров'я учнів.

1.4. Навчальний план та його обґрунтування

Основним документом, що регулює освітній процес у школі, є навчальний план, що складений на основі Типових навчальних планів, розроблених та затверджених Міністерством освіти і науки України, із конкретизацією варіативної частини і визначенням профілю навчання. Зміст навчального плану є механізмом реалізації змісту освіти та одним із засобів формування моделі випускника кожного ступеня навчання. Починаючи з початкової школи, в закладі освіти функціонує система факультативів та гуртків, яка дозволяє зробити освітній простір єдиним і таким, що тісно пов'язує різні вікові етапи в навчанні різних дисциплін. Мета та завдання базового навчання полягає у створенні освітнього простору для здійснення самовизначення учнів основної школи до вибору профілю подальшого навчання. Допрофільне навчання у 8,9 класах має стати етапом «академічної мобільності» випускників основної школи, готовності до свідомого вибору профілю навчання у школі III ступеня. Зміст базової і повної середньої освіти створює передумови для всебічного розвитку особистості і визначається на засадах науковості і систематичності знань, їх значущості для соціального становлення людини.

Основна школа забезпечує базову загальну середню освіту, що разом із початковою є фундаментом загальноосвітньої підготовки, формує в учнів готовність до вибору і реалізації шляхів подальшого здобуття освіти. Зміст освіти на цьому ступені є єдиним для всіх учнів. У старшій школі навчання є профільним. При формуванні змісту допрофільної освіти та варіативної складової навчального було максимально враховано освітні потреби учнів і батьків, що впливають з результатів анкетування, опитування, моніторингу навченості та природніх задатків здобувачів освіти.

Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено у навчальних планів відповідного рівня.

Базові навчальні предмети, що становлять інваріантну складову змісту середньої освіти, є обов'язковими і вивчатимуться на рівні державного стандарту на всіх профілях.

Профільні загальноосвітні предмети – це той цикл предметів, який реалізуватиме цілі, завдання і зміст кожного конкретного профілю. Профільні предмети вивчаються поглиблено і передбачають більш повне опанування понять, законів, теорій; використання інноваційних технологій навчання; організації дослідницької, проектної діяльності; профільної навчальної практики учнів тощо.

Профільні предмети забезпечують також прикладне спрямування навчання за рахунок інтеграції знань і методів пізнання та застосування їх у різних сферах діяльності, у т.ч. і професійній, яка визначається специфікою профілю навчання.

Вибір профільних предметів здійснюється з переліку, встановленого Міністерством освіти і науки України.

Успішне опанування навчальних програм відповідних профільних предметів може забезпечувати отримання тієї чи іншої професії з отриманням документа державного зразка. На вивчення профільних предметів може відводитися 5-10 годин на тиждень в 10 та 11 класах у залежності від кількості обраних учнем предметів для профільного вивчення. Кількість годин на їх вивчення може бути збільшена за рахунок додаткових годин навчального плану.

Враховуючи кадрове, навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення, запити учнів 10-11 класів як вибірково-обов'язкові предмети здобувачі освіти вивчатимуть інформатику та технології. З метою врахування індивідуальних освітніх потреб та інтересів школярів, діагностування прогалин у знаннях учнів, організації роботи зі здібними та обдарованими учнями, підготовкою учнів до ЗНО проводяться індивідуальні та групові заняття з різних дисциплін.

Відповідно до навчального плану педагогічні працівники ліцею самостійно добирають програми, підручники, навчальні посібники, що мають гриф Міністерства освіти і науки України, а також науково-методичну літературу, дидактичні матеріали, форми,

методи, засоби навчальної роботи, що мають забезпечувати виконання статутних завдань і здобуття освіти на рівні державних стандартів.

1.5. Особливості організації освітнього процесу та застосування в ньому педагогічних технологій.

Лицей працює за п'ятиденним робочим тижнем, вихідні дні – субота і неділя.

Відповідно до Закону України «Про освіту» тривалість уроку в 1 класі становить 35 хв., в 2 – 4 класах становить 40 хвилин, в 5 – 11 класах – 45 хвилин. Тривалість перерв, під час яких не відбувається харчування школярів – 10 хв., під час яких учні харчуються – 20 хв., Школа працює в такому режимі:

1 - 11 класи – початок занять о 8.30

Для учнів 1-4 класів за бажанням їхніх батьків або осіб, які їх замінюють, працює група продовженого дня.

Дошкільна група «Дзвіночок» (1 різновікова група дітей, віком від 3 до 6 років) працює за п'ятиденним робочим тижнем з 7.30 до 18.00 .вихідні дні – субота і неділя.

Відповідно Закону України «Про освіту» кожен навчальний рік розпочинається 1 вересня святом – День знань.

Структура навчального року (тривалість навчальних занять, поділ на семестри та режим роботи) встановлюються навчальним закладом у межах часу, передбаченого навчальним планом.

Відповідно до статті 16 Закону України «Про повну загальну середню освіту», наказу відділу освіти, фізичної культури та спорту Макарівської селищної ради «Про структуру 2021/2022 навчального року» навчальний рік розпочинається у «День знань» - 1 вересня і закінчується не пізніше 01 липня наступного року. Навчальні заняття організовано за семестровою системою: I семестр – з 01 вересня по 30 грудня 2021 року, II семестр – з 10 січня по 30 травня 2022 року. Протягом навчального року будуть проведені канікули в такі терміни:

- осінні: з 25 по 31 жовтня 2021 року;
- зимові: з 31 грудня 2021 року по 09 січня 2022 року;
- весняні: з 26 березня по 03 квітня 2022 року.

Тривалість канікул протягом навчального року не повинна становити менш як 30 календарних днів.

Відповідно до статті 12 Закону України «Про освіту» навчальний рік закінчується проведенням державної підсумкової атестації випускників початкової, основної та старшої школи, яка може здійснюватися в різних формах, визначених законодавством, зокрема у формі зовнішнього незалежного оцінювання.

Зарахування, відрахування та переведення здобувачів освіти здійснюється без конкурсу відповідно до території обслуговування, яка закріплена сільською радою чи її виконавчим комітетом, Порядку зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 08.05.2019 № 621.

Поділ класів на групи при вивченні окремих предметів здійснюється відповідно до нормативів, затверджених наказами Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128 зі змінами, внесеними наказами МОН України від 17.08.2012 № 921 та від 08.04.2016 № 401.

Створення ситуації успіху, сприятливих умов для повноцінної діяльності кожної дитини – основна мета, що покладена в основу технологій навчання. Незважаючи на розмаїття нововведень, основною формою організації навчальної діяльності залишається урок.

Основними формами організації освітнього процесу є різні типи уроку: формування компетентностей, розвитку компетентностей, перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей, корекції основних компетентностей, комбінований урок.

Також передбачені екскурсії, віртуальні подорожі, уроки – семінари, квести, інтерактивні уроки, інтегровані уроки, ділові ігри. Вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, забезпечуючи досягнення очікуваних результатів, зазначених у навчальних планах з предмету.

У закладі широко впроваджуються інформаційно – комунікативні технології. Це дозволяє формувати позитивну мотивацію учнів до навчальної діяльності, критичне і логічне мислення, вміння приймати рішення, співпрацювати в команді, бути конкурентоздатними та впевненими особистостями.

Серед використовуваних засобів: мультимедійні презентації, проекти, онлайн – тести.

Наші вчителі не тільки самі активно використовують інтернет – ресурси, сучасні інформаційні технології, але й забезпечують їх активне використання учнями. Тому створені вчителями персональні сайти є однією з важливих форм роботи сучасного вчителя і є поштовхом для подальшого освоєння нових сучасних веб – ресурсів відповідно до вимог ІК компетентності, що важливо у процесі модернізації навчання в сучасній школі.

1.6. Показники реалізації освітньої програми

На рівні ЗЗСО розроблено систему показників, що дозволяє визначити, наскільки ефективно реалізується освітня програма, тобто наскільки результати діяльності школи відповідають ідеальній моделі випускника. При цьому критеріями і показниками реалізації освітньої програми ЗЗСО є:

кадрове забезпечення освітньої діяльності (підвищення кваліфікації педагогічних працівників (форма проходження на вибір учителя)–не менше 150 годин протягом 5 років, атестація – 1 раз на 5 років, добровільна сертифікація – 1 раз на 3 роки, участь у різних методичних заходах, конференціях, вебінарах, семінарах, конкурсах, ковчингах, тренінгах, онлайн-курсах, дистанційне навчання – протягом року);

навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності (наявність документів, визначених нормативно-правовими актами з питань освіти, необхідної кількості підручників та навчально-методичної літератури з усіх навчальних дисциплін для самостійної роботи та дистанційного навчання– 2 рази на рік);

матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності (відповідність ліцензійним та акредитаційним вимогам: шкільні кабінети, класні кімнати, спортзал, бібліотека, сучасна їдальня, наявність інтернету – 2 рази на рік);

якість проведення навчальних занять (вивчення системи роботи педагогічних працівників – 1 раз на 5 років, тематичний контроль знань, класно-загальноючий контроль – за потребою);

моніторинг досягнення учнями результатів навчання (компетентностей) (вивчення рівня навчальних досягнень з предмета – 1 раз на 5 років, циклу предметів – за потребою, освітньої галузі – 1 раз на 5 років, різні види оцінювання, що відповідають «Загальним критеріям оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти», які є обов'язковою складовою навчальної програми з предмета– на кожному уроці), тематичне – в кінці кожної теми, семестрове – в кінці кожного семестру, річне – в кінці року, державна підсумкова атестація – в кінці навчального року, зовнішнє незалежне оцінювання – в кінці навчального року, результати участі у предметних та творчих конкурсах різного рівня – протягом навчального року, участь у спортивних змаганнях – протягом навчального року, інтелектуальних випробовуваннях – протягом навчального року);

продовження навчання (аналіз вступу у ЗВО України та за її межами –1 раз на рік).

Відповідно до статті 1 Закону України «Про освіту» **результатами навчання** є знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, набуті у процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати.

Результати навчання здобувачів освіти на кожному рівні повної загальної середньої

освіти оцінюються шляхом державної підсумкової атестації, яка може здійснюватися в різних формах, визначених законодавством, зокрема у формі зовнішнього незалежного оцінювання (стаття 12 Закону України «Про освіту»).

Державна підсумкова атестація здобувачів початкової освіти здійснюється з метою моніторингу якості освітньої діяльності закладів освіти та/або якості освіти.

Порядок, форми проведення і перелік навчальних предметів, з яких проводиться державна підсумкова атестація, визначає центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки (наказ МОН України від 07.12.2018 № 1369 «Про затвердження порядку проведення державної підсумкової атестації»), наказу МОН України про проведення державної підсумкової атестації у поточному н.р.

1.7. Процеси розвитку, виховання і соціалізації в закладі загальної середньої освіти

Виховання учнів у ЗЗСО здійснюється під час проведення уроків, у процесі позаурочної та позашкільної роботи. Цілі виховного процесу в ЗЗСО визначаються на основі принципів, закладених у Конституції та законах України, інших нормативно-правових актах.

Весь освітній процес у школі зорієнтований на учня, розвиток його талантів, виховання на цінностях, цінностях загальнолюдських, цінностях поваги до іншої людини, цінностях любові до власної країни. Це пронизує весь зміст освіти і весь процес навчання. Виховання позитивних рис характеру та чеснот здійснюється на основі наскрізного досвіду та змісту освіти.

Роль окремих виховних моментів під час навчання за наскрізними темами різна і залежить від їх мети і змісту та від того, наскільки тісно той чи інший захід пов'язаний із конкретною наскрізною темою, життєвим досвідом учнів та їхніми інтересами. Навчання за наскрізними лініями реалізується насамперед через: організацію навчального та виховного середовища, а зміст та цілі наскрізних тем враховуються при формуванні духовного, соціального і фізичного розвитку учня.

Коротка характеристика

Екологічна безпека і сталий розвиток. Формування в учнів соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь.

Проблематика наскрізної лінії реалізується через завдання з реальними даними про використання природних ресурсів, їх збереження та примноження. Аналіз цих даних сприяє розвитку бережливого ставлення до навколишнього середовища, екології, формуванню критичного мислення, вміння вирішувати проблеми, критично оцінювати перспективи розвитку навколишнього середовища і людини.

Громадянська відповідальність. Сприяє формуванню відповідального члена громади і суспільства, що розуміє принципи і механізми функціонування суспільства. Ця наскрізна лінія освоюється в основному через колективну діяльність (дослідницькі роботи, роботи в групі, проекти тощо), яка поєднує окремі предмети між собою і розвиває в учнів готовність до співпраці, толерантність щодо різноманітних способів діяльності і думок.

У рамках розвитку соціальної і громадянської компетентності діє учнівське самоврядування, яке намагається втілити принципи і механізми функціонування суспільства в межах школи. У подальшому учнівський та учительський колективи намагаються діяти так, щоб активна участь у житті школи викликала в учнів якомога більше позитивних емоцій, а її зміст – був націлений на формування порядності, старанності, систематичності, послідовності, посидючості і чесності.

Здоров'я і безпека. Завданням наскрізної лінії є становлення учня як емоційно стійкого члена суспільства, здатного вести здоровий спосіб життя і формувати навколо себе безпечне життєве середовище. Текстові завдання, пов'язані з середовищем дорожнього руху, рухом пішоходів і транспортних засобів розробили упродовж травня – червня творча група

класних керівників під керівництвом учителя з основ здоров'я для інформування про можливі негативні наслідки в разі не виконання правил дорожнього руху. Упродовж двох років традиційно звертатиметься увага на проблеми, пов'язані із ризиками для життя і здоров'я.

Підприємливість і фінансова грамотність. Наскрізна лінія спрямована на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі, забезпечення кращого розуміння учнями практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо).

Ця наскрізна лінія пов'язана з розв'язуванням практичних завдань щодо планування господарської діяльності та реальної оцінки власних можливостей, складання сімейного бюджету, формування економного ставлення до природних ресурсів. У рамках розвитку учнівської підприємливості та фінансової грамотності буде спрямована у подальші 2 роки робота учнівського самоврядування, яке вже виступило з ініціативою про проведення у 2020/2021 н.р. благодійних ярмарок 2 рази на рік з метою здійснення заощаджень для благодійних цілей. Крім того з метою формування економного ставлення до природних ресурсів заплановано збір макулатури та пластику, зароблені кошти будуть витрачені для закупівлі енергозберігаючих ламп.

Необхідною умовою формування компетентностей є діяльнісна спрямованість навчання та виховної діяльності, яка передбачає постійне включення учнів до різних видів педагогічно доцільної активної навчально-пізнавальної діяльності, а також практична його спрямованість. Доцільно, де це можливо, не лише показувати виникнення факту із практичної ситуації, а й по можливості створювати умови для самостійного виведення нового знання, перевіряти його на практиці і встановлення причинно-наслідкових зв'язків шляхом створення проблемних ситуацій, організації спостережень, дослідів та інших видів діяльності. Формуванню ключових компетентностей сприяє встановлення та реалізація в освітньому процесі міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків, а саме: змістово-інформаційних, операційно-діяльнісних і організаційно-методичних. Їх використання посилює пізнавальний інтерес учнів до навчання і підвищує рівень їхньої загальної культури, створює умови для систематизації навчального матеріалу і формування наукового світогляду. Учні набувають досвіду застосування знань на практиці та перенесення їх у нові ситуації.

Також формами організації освітнього процесу можуть бути екскурсії, віртуальні подорожі, уроки-семінари, конференції, форуми, спектаклі, брифінги, квести, інтерактивні уроки(уроки-«суди», урок-дискусійна група, уроки з навчанням одних учнів іншими), інтегровані уроки, проблемний урок, відео-уроки тощо. Оглядова екскурсія припускає цілеспрямоване ознайомлення учнів з об'єктами та спостереження процесів з метою відновити та систематизувати раніше отримані знання.

Функцію перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей виконує навчально-практичне заняття. Учні одержують конкретні завдання, з виконання яких на засіданнях клубів звітують про виконану роботу перед комісією, до складу якої увійдуть учні, батьки, вчителі.

Можливо проводити заняття в малих групах, бригадах і ланках (у тому числі робота учнів у парах змінного складу) за умови, що окремі учні виконують роботу бригадирів, консультантів, тобто тих, хто навчає малу групу.

Екскурсії в першу чергу покликані показати учням практичне застосування знань, отриманих при вивченні змісту окремих предметів (можливо поєднувати зі збором учнями по ходу екскурсії матеріалу для виконання визначених завдань).

1.8. Програмно-методичне забезпечення освітньої програми

Реалізація змісту освіти у ЗЗСО та досягнення прогнозованого результату її роботи здійснюється відповідно до державних освітніх стандартів на основі використання програмно-методичного забезпечення, що відповідає переліку освітніх і навчальних програм для учнів закладів загальної середньої освіти I,II,III ступенів, затвердженого

відповідними наказами МОН України і представленими у листах МОН України, інформаційно-аналітичних збірниках, інформаційних системах, зокрема:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» (зі змінами).
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 № 462 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти».
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти» (зі змінами).
4. Наказ МОН України від 21.03.2018 № 268 «Про затвердження типових освітніх та навчальних програм для 1-2-х класів закладів загальної середньої освіти».
5. Наказ МОН України від 23.03.2018 № 283 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо організації освітнього простору Нової української школи».
6. Наказ МОН України від 20.04.2018 № 405 «Про затвердження Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня».
7. Наказ МОН України від 20.04.2018 № 408 «Про затвердження Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня».
8. Наказ МОН України №804 від 07.06.2017 «Про оновлені навчальні програми для учнів 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів».
9. Наказ МОН України №1407 від 23.10.2017 «Про надання грифу МОН навчальним програмам для учнів 10-11 класів закладів загальної середньої освіти»
10. Наказ МОН України №1539 від 24.11.2017 «Про надання грифу МОН навчальним програмам з фізики і астрономії для учнів 10-11 класів та польської мови для учнів 5-9 та 10-11 класів закладів загальної середньої освіти».
11. Наказ МОН України №236 від 21.02.2019 «Про внесення змін до навчальних програм з історії України для 5-9 та 10-11 класів закладів загальної середньої освіти».
12. Лист МОН України №1/11-5966 від 01.07.2019 «Про викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2019/2020 навчальному році».
13. Лист МОН України №1/9-414 від 27.06.2019 «Деякі питання щодо створення у 2019/2020 н.р. безпечного освітнього середовища, формування в дітей та учнівської молоді ціннісних життєвих навичок».
14. Лист МОН України №1/9-365 від 10.06.2019 «Про переліки навчальної літератури, рекомендованої Міністерством освіти і науки України для використання у закладах освіти у 2019/2020 навчальному році».
15. Наказ МОЗ №2205 від 25.09.2020 «Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти»
16. Наказ МОН від 8 вересня 2020 року №1115 і зареєстровано в Міністерстві юстиції 28 вересня 2020 року за №941/35224 «Деякі питання організації дистанційного навчання»
17. Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти)
18. Положення про сертифікацію педагогічних працівників (зі змінами від 24.12.2019 р.)
19. Інструкція з діловодства у закладах загальної середньої освіти
20. Указ Президента України від 25.05.2020 №195/2020 «Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі»
21. Лист МОН № 1/9-173 від 23.03.20 року «Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в умовах дистанційного навчання».
22. Лист МОН № 1/9-291 від 28.05.2020 року «Щодо можливостей використання сервісів для дистанційного навчання»

23.Лист МОН України № 1/9-490 від 28.08.2020 року «Щодо створення безпечних умов організації освітнього процесу та протидії булінгу(цькуванню)»

24.Лист МОН №1/9-433 від 28.08.2021 “Про окремі питання діяльності закладів загальної середньої освіти у новому 2021/2022 навчальному році”.

1.9. Використані ресурси

У процесі розроблення освітньої програми використано положення законів України «Про освіту» (зі змінами), «Про загальну середню освіту» (зі змінами), наказів Міністерства освіти і науки України щодо типових освітніх програм закладів загальної середньої освіти, а також матеріали освітніх програм ЗЗСО, представлені в переліку, зокрема:

освітня програма закладу загальної середньої освіти Білоцерківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №17 Білоцерківської міської ради Київської області на 2018/2019 навчальний рік /автори програми: Грушник Б.В., Белаш О.П., Новохацька Л.В., Черниш О.М.;

освітня програма закладу загальної середньої освіти Білоцерківського навчально-виховного об'єднання «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 15 – дитячо-юнацький спортивно-оздоровчий клуб» Білоцерківської міської ради Київської області на 2018/2019 навчальний рік/ автори програми: Слободянюк Н.Г., Якушко В.М., Орленко О.С.

1.10.Форми організації освітнього процесу

Основними формами організації освітнього процесу, які використовуються в навчальному закладі, є **різні типи уроків**, що передбачають формування компетентностей; розвиток компетентностей; перевірку та/або оцінювання досягнення компетентностей; корекцію основних компетентностей; комбінований урок.

З метою утримання інтересу учнів до навчальних предметів, навчальних курсів учителі нашої школи організують освітню діяльність школярів і в нестандартній формі, для якої характерна оригінальна подача матеріалу, зайнятість учнів не тільки при підготовці, але і в проведенні самих уроків, занять через різні формиколективної групової, індивідуальної роботи, що допомагає їм учитись в атмосфері творчого пошуку.

На етапі формування компетентностей учителі школи використовують віртуальні екскурсії (умовне «відвідування» визначних місць, огляд експонатів різних музеїв, виставок за допомогою мультимедійних ресурсів, Інтернету, яке організовує учитель-«екскурсовод» або учні, виконуючи ролі екскурсоводів, репортерів, дослідників, енциклопедистів), уроки –подорожі(учні сидять за партами і одночасно подорожують за допомогою вказівок і порад учителя, відчуваючи себе мандрівниками-дослідниками, першовідкривачами, вченими науковцями, які вирішують важливу проблему, самі роблять висновки, підсумки-узагальнення), інтегровані уроки (це уроки інтегрованих зв'язків декількох предметів, вони дають можливість сформувати і яскравіше уявити навколишні взаємозв'язки і явища), уроки– кейси (з використанням необхідної сукупності матеріалу, взятого з різних предметів з метою формування цілісної картини про явище чи об'єкт, який вивчається), уроки-взаємонавчання (учитель детально з демонстраціями пояснює матеріал, потім другий раз пояснює за допомогою опорних таблиць і конспектів, третій раз пояснює швидко, потім організовується групова робота над новим матеріалом з метою засвоєння його на уроці, в ході якої учень-консультант навчає учнів групи, приймає залік й оцінює).

На етапі розвитку компетентностей – уроки-аукціони (пропонується список запитань, які повинні бути «продані» на «аукціоні» і на які всі учні мають знати відповіді, бажаючи «покупці» відповідають на запитання, відповідь можна уточнити, розширити, поглибити, коли запитання повністю «куплене», ведучий називає другого «продавця» і так поки всі запитання не будуть з'ясовані), уроки-практикуми (учні працюють у парах або індивідуально за інструкцією або алгоритмом, що запропоновані вчителем (виміри на місцевості, робота зі схемами, ознайомлення із приладами й механізмами, проведення дослідів і спостережень тощо), навчально-практичні заняття неекспериментального характеру (на яких учні самостійно, але за спрямовувального керівництва й періодичного контролю вчителя, виконують певні види робіт, що передбачають набуття вмінь і навичок

навчально-пізнавальної діяльності, а також розширення, поглиблення й узагальнення знань і формування наукового світогляду учнів через розв'язування задач, роботу з літературою), уроки-ділові ігри (на таких уроках визначаються конкретні проблеми з теми, що вивчається. Вирішення цих проблем мають запропонувати учні – учасники гри, виконуючи свої ролі), конференції (відбувається ознайомлення з новою інформацією за рахунок спілкування з різними інформаційними джерелами, обміну думками), дебати (різновид дискусії. Дебати дають змогу продемонструвати знання, поділитися досвідом, ідеями. Використання цієї форми дискусії має на меті навчити учнів висловлювати свої погляди спокійно, у товариській атмосфері. Учасники дебатів повинні вміти подати аргументи «за» і «проти» обговорюваної ідеї, переконати опонентів у правильності своєї позиції за допомогою чіткої логіки), дослідження (це така навчальна форма, в якій домінує дослідницький метод вивчення матеріалу, що забезпечує виховання творчої особистості, розвиток творчих задатків учнів, вчить їх мислити, здобувати знання самостійно й застосовувати їх на практиці), уроки - захисти проєктів (робота над проєктом передбачає самостійну практично-дослідницьку і послідовно-логічну діяльність учня (групи учнів) над зарані визначеною темою чи проблемою. Працюючи над проєктом, учні вчать знаходити власний шлях розв'язання поставленої задачі, користуватися різними джерелами інформації, аналізувати отриману інформацію, відбирати найкорисніше, що допоможе вирішити проблему).

На етапі перевірки та оцінювання досягнення компетентностей – уроки-заліки (це форма перевірки досягнень учнів з вивченої теми чи розділу курсу навчального предмета за переліком питань, що охоплюють основний зміст розділу (закони, теорії, ідеї, алгоритми), та диференційованими завданнями практичного й теоретичного характеру), практичні та лабораторні заняття (безпосередньо пов'язані з навчальним експериментом, дослідами, виконанням домашніх експериментальних завдань, розв'язуванням задач з використанням спостережень та дослідів), уроки-змагання (квести).

На етапі корекції основних компетентностей – турніри (в 2 класах створюються групи учнів, які одержують неоднакові завдання. Консультанти готують слабших учнів, працюють з ними, ерудити роблять повідомлення на запропоновані теми, аналітики розв'язують задачі, готуються також карточки-завдання), уроки-семінари (основними елементами даного уроку є оволодіння учнями знаннями певної теми, підготовка реферативних повідомлень з конкретних питань та підготовка дискусійних запитань до аудиторії), диспути (передбачають розгляд, дослідження, дискусію учнів на уроці навколо конкретної проблемної ситуації певної теми з метою правильного її вирішення), оглядові консультації (форма навчання, у процесі якої учень отримує відповіді на конкретні запитання або пояснення складних для самостійного осмислення проблем, можуть бути індивідуальними або **груповими**).

Такий підхід в реалізації освітньої програми зумовлений необхідністю формування компетентностей через діяльну спрямованість навчання, яка передбачає включення учнів до різних видів педагогічно доцільної активної навчально-пізнавальної діяльності, а також практична його спрямованість.

Повернути учням інтерес до шкільних предметів, зробити навчання цікавим, посилити бажання учитися – головні завдання нашої школи. На нашу думку, сприяти вирішенню поставлених перед освітою завдань мають інноваційні технології навчання.

Упровадження **нетрадиційних педагогічних технологій** суттєво змінило освітньо-розвиваючий процес, що дозволяє вирішувати багато проблем розвивального, особистісно-орієнтованого навчання, диференціації, гуманізації, формування індивідуальної освітньої перспективи учнів.

Використання комп'ютерних технологій у нашій школі не тільки допомагає організувати навчальний процес з використанням ігрових методів, але й отримати більший зворотний зв'язок.

Засоби мультимедіа дозволяють забезпечити найкращу, в порівнянні з іншими технічними засобами навчання, реалізацію принципу наочності, більшою мірою сприяють

зміцненню знань і на практичних заняттях – умінь. Крім того, засобів мультимедіа відводиться завдання забезпечення ефективної підтримки ігрових форм уроку, активного діалогу «учень-комп'ютер».

Використання ресурсів і послуг Інтернету значно розширює можливості і вчителів учня в усіх видах діяльності.

Проектна діяльність також є методом активізації навчально-пізнавальної активності. Цьому сприяє висока самостійність учнів у процесі підготовки проекту. Учитель, який виступає координатором, лише спрямовує діяльність учня, який досліджує обрану тему, збирає найповнішу інформацію про неї, систематизує, отримані дані і представляє їх, використовуючи різні технічні засоби, в тому числі, і сучасні комп'ютерні технології.

Технології, які об'єднуються назвою «**Портфоліо учня**», сприяють формуванню необхідних навичок рефлексії, тобто самоспостереженню, роздумів. «Портфоліо учня» – інструмент самооцінки власного пізнавального, творчої праці, рефлексії його власної діяльності.

Метод інтеграції, який сприяє формуванню міжпредметних понять, визначає характер міжпредметних зв'язків за фактором часу (попередні зв'язку, перспективні, синхронні), дозволяє здійснювати міжпредметну координацію змісту навчального матеріалу з метою його оптимізації (усунення дублювання, різночитання, хронологічної неузгодженості). Даний метод дозволяє адаптувати зміст навчальних програм до можливостей конкретних учнів, створює сприятливі умови для розвитку особистості кожного учня, формування позитивної мотивації навчання, адекватності самооцінки, максимально можливої успішності навчання.

Інноваційні методи у викладанні – це нові методи спілкування з учнями, позиція ділового співробітництва з ними і долучення їх до нинішніх проблем. Інноваційні методи - це методи, що дозволяють учням самоствердитися. А самоствердження - це шлях до правильного вибору своєї професії.

1.11.Опис та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти

Відповідно до статті 41 Закону України «Про освіту» **система забезпечення якості освіти** має на меті: гарантування якості освіти; формування довіри суспільства до системи та закладів освіти, органів управління освітою; постійне та послідовне підвищення якості освіти; допомогу закладам освіти та іншим суб'єктам освітньої діяльності у підвищенні якості освіти.

Складовими системи забезпечення якості освіти є: система забезпечення якості в закладах освіти (внутрішня система забезпечення якості освіти); система зовнішнього забезпечення якості освіти; система забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти.

Внутрішня система забезпечення якості освіти в ЗЗСО поєднує: стратегію (політику) та процедури забезпечення якості освіти; систему та механізми забезпечення академічної доброчесності; критерії, правила і процедури оцінювання здобувачів освіти; критерії, правила і процедури оцінювання педагогічної (науково-педагогічної) діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників; критерії, правила і процедури оцінювання управлінської діяльності керівних працівників закладу освіти; забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, в тому числі для самостійної роботи здобувачів освіти; забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління закладом освіти; створення в закладі освіти інклюзивного освітнього середовища, універсального дизайну та розумного пристосування; інші процедури та заходи, що визначаються спеціальними законами або документами закладу освіти.

Завданнями внутрішньої системи забезпечення якості освіти ЗЗСО є: оновлення нормативно-методичної бази забезпечення якості освіти та освітньої діяльності в школі; постійний моніторинг змісту освіти; спостереження за реалізацією освітнього процесу;

моніторинг технологій навчання; моніторинг ресурсного потенціалу школи; моніторинг управління ресурсами та процесами; спостереження за станом соціально-психологічного середовища школи; контроль стану прозорості освітньої діяльності та оприлюднення інформації щодо її результатів; розроблення рекомендацій щодо покращення якості освітньої діяльності та якості освіти, участь у стратегічному плануванні (стаття 41 Закону України «Про освіту»).

Функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти забезпечує керівник закладу освіти (стаття 26 Закону України «Про освіту»).

Визначення цілей, принципів, напрямів, критеріїв внутрішньої системи забезпечення якості освіти ЗЗСО здійснено відповідно до стандартів і рекомендацій, розроблених Державною службою якості освіти [1].

Внутрішня система забезпечення якості освіти охоплює ключові аспекти основних заходів, спрямованих на налагодження та постійне вдосконалення процесів у ЗЗСО для забезпечення ним якості освітньої діяльності та якості освіти і спрямована на досягнення таких цілей: формування спільного та кращого розуміння якості освіти та освітньої діяльності ЗЗСО; створення можливостей для забезпечення і постійного підвищення якості повної загальної середньої освіти та освітньої діяльності; отримання об'єктивної інформації щодо якості освітньої діяльності закладів загальної середньої освіти; побудова основи для самоаналізу, самооцінювання та зовнішнього оцінювання закладів загальної середньої освіти.

Внутрішня система забезпечення якості освіти ґрунтується на таких **принципах забезпечення якості в системі повної загальної середньої освіти:**

1. Урахування освітніх потреб і очікувань– передбачає орієнтацію на потреби й очікування здобувачів освіти (дитиноцентризм), а також урахування очікувань інших учасників освітнього процесу та зацікавлених сторін, суспільства.

2. Органічна єдність заходів щодо забезпечення якості освіти з освітнім процесом– не передбачає створення додаткових видів діяльності для будь-кого з учасників освітнього процесу; система забезпечення якості освіти має бути природною і невід'ємною складовою діяльності закладу освіти.

3. Відповідальність та взаємозалежність– означає, що основну відповідальність за якість освіти несуть заклади освіти. Цю відповідальність поділяють також усі залучені сторони. Функціонування і розвиток закладу освіти визначається співвідношенням і характером зовнішніх і внутрішніх дій, спрямованих на забезпечення якості освіти та вдосконалення освітньої діяльності. Взаємозв'язок усіх внутрішніх чинників і складових діяльності закладу освіти (цілі, людські та матеріальні ресурси тощо), добровільність прийняття зобов'язань та обов'язковість виконання домовленостей).

4. Відкритість і прозорість– відкритий доступ до інформації про процеси, що відбуваються у закладах освіти, якість їхньої освітньої діяльності та якість освіти.

5. Довіра– передбачає позитивні взаємини між усіма зацікавленими і залученими сторонами, впевненість у порядності й доброзичливості одне одного.

6. Підтримка культури якості– визначає налаштування усіх процесів для спільного досягнення мети щодо забезпечення високої якості освіти, формування відповідно зорієнтованої системи цінностей та принципів.

Оцінювання якості освітньої діяльності ЗЗСО здійснюється за такими **напрямами:**

1. Оцінювання освітнього середовища закладу освіти
2. Система оцінювання здобувачів освіти закладу освіти
3. Педагогічна діяльність педагогічних працівників закладу освіти
4. Управлінські процеси закладу освіти

Кожен напрям передбачає дотримання стандартів і визначення критеріїв для самооцінювання. У нашій освітній програмі виходимо з розуміння **стандарту** як певного положення ЗЗСО щодо забезпечення якості освітньої діяльності та якості освіти. **Критерії** розглядаємо як інструмент для оцінювання внутрішньої системи забезпечення якості освіти та її окремих компонентів.

Напрямок 1 «Оцінювання освітнього середовища закладу освіти» передбачає дотримання таких стандартів і визначення критеріїв для самооцінювання:

1.1. Освітнє середовище забезпечує комфортні та безпечні умови навчання та праці

Критерії для самооцінювання:

1.1.1. У закладі освіти дотримано вимог санітарно-гігієнічних правил і норм, приміщення, територія закладу освіти охайні та доглянуті.

1.1.2. Заклад освіти забезпечений навчальними та іншими приміщеннями з відповідним обладнанням, що необхідні для реалізації освітньої програми.

1.1.3. Дизайн освітнього середовища закладу освіти функціональний та дозволяє максимально ефективно використовувати приміщення та територію закладу в освітньому процесі.

1.1.4. Здобувачі освіти та працівники закладу освіти обізнані з вимогами щодо охорони праці, безпеки життєдіяльності, пожежної безпеки, правил поведінки в умовах надзвичайних ситуацій і дотримуються їх.

1.1.5. Педагогічні працівники обізнані щодо правил поведінки у разі нещасного випадку зі здобувачами освіти та працівниками закладу освіти чи раптового погіршення їх стану здоров'я і вживають необхідних заходів у таких ситуаціях.

1.1.6. У закладі освіти створено умови для здорового харчування.

1.1.7. У закладі освіти створено умови для безпечного використання мережі Інтернет, в учасників освітнього процесу формуються навички безпечної поведінки в Інтернеті.

1.1.8. У закладі освіти застосовуються підходи для адаптації та інтеграції учнів до освітнього процесу, професійної адаптації працівників.

Стандарт 1.2. Освітнє середовище закладу освіти вільне від будь-яких форм насильства та дискримінації

Критерії для самооцінювання:

1.2.1. Заклад освіти планує та реалізує діяльність щодо протидії будь-яким проявам дискримінації, булінгу.

1.2.2. У закладі освіти оприлюднено правила поведінки учасників освітнього процесу, що забезпечують дотримання етичних норм, повагу до гідності, прав і свобод людини.

1.2.3. Керівництво закладу освіти, педагогічні працівники обізнані щодо ознак різних форм булінгу, іншого насильства та дотримуються порядку реагування на їх прояви.

1.2.4. У закладі освіти організована робота психологічної служби, у тому числі для психологічного супроводу учасників освітнього процесу, які вчинили булінг, стали його свідками або постраждали від булінгу, іншого насильства.

1.2.5. Заклад освіти взаємодіє з органами та службами щодо захисту прав дітей, правоохоронними органами, у тому числі залучає їх до заходів із запобігання булінгу, іншому насильству.

Стандарт 1.3. У закладі освіти сформовано інклюзивне, розвивальне та мотивуюче до навчання освітнє середовище

Критерії для самооцінювання:

1.3.1. Приміщення, територію закладу освіти облаштовано з урахуванням принципів універсального дизайну та розумного пристосування.

1.3.2. У закладі освіти застосовуються методики та технології роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, забезпечується корекційна спрямованість освітнього процесу, інша необхідна підтримка здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.

1.3.3. Заклад освіти взаємодіє з батьками дітей з особливими освітніми потребами, фахівцями інклюзивно-ресурсного центру, залучає їх до розроблення індивідуальних програм розвитку та іншої необхідної підтримки дітей під час здобуття освіти.

1.3.4. Освітнє середовище мотивує здобувачів освіти до оволодіння ключовими компетентностями, ведення здорового способу життя, екологічно доцільної поведінки, заняття спортом.

1.3.5. Бібліотека функціонує як інформаційний центр закладу освіти.

Напрямок 2 «Система оцінювання здобувачів освіти закладу освіти» передбачає дотримання таких стандартів і визначення критеріїв для самооцінювання:

Стандарт 2.1. Наявність відкритої, прозорої і зрозумілої для здобувачів освіти системи оцінювання їх навчальних досягнень

Критерії для самооцінювання:

2.1.1. Здобувачі освіти отримують від педагогічних працівників інформацію про критерії, правила та процедури оцінювання навчальних досягнень.

2.1.2. Система оцінювання в закладі освіти сприяє реалізації компетентнісного підходу до навчання.

Стандарт 2.2. Застосування внутрішнього моніторингу, що передбачає систематичне відстеження та коригування результатів навчання кожного здобувача освіти

Критерії для самооцінювання:

2.2.1. У закладі освіти здійснюється аналіз результатів і динаміки навчальних досягнень учнів.

2.2.2. У закладі освіти створено умови для реалізації індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів освіти.

2.2.3. Оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти у закладі спрямоване на відстеження їх індивідуального прогресу.

Стандарт 2.3. Спрямованість системи оцінювання на формування у здобувачів освіти відповідальності за результати свого навчання, здатності до самооцінювання

Критерії для самооцінювання:

2.3.1. Здобувані освіти вважають оцінювання результатів навчання справедливим і об'єктивним.

2.3.2. Заклад освіти формує у здобувачів освіти свідоме та відповідальне ставлення до результатів власної освітньої діяльності.

2.3.3. Заклад освіти сприяє самооцінюванню та взаємооцінюванню здобувачів освіти.

Напрямок 3 «Педагогічна діяльність педагогічних працівників закладу освіти» передбачає дотримання таких стандартів і визначення критеріїв для самооцінювання:

Стандарт 3.1. Педагогічні працівники закладу освіти планують свою діяльність та прогнозують її результати, використовують освітні технології, спрямовані на оволодіння здобуваними освіти ключовими компетентно стями

Критерії для самооцінювання:

3.1.1. Педагогічні працівники здійснюють планування своєї діяльності з урахуванням умов і специфіки роботи закладу, аналізують результативність планування.

3.1.2. Педагогічні працівники застосовують освітні технології, форми організації освітнього процесу, спрямовані на формування ключових компетентностей і наскрізних умінь здобувачів освіти відповідно до освітньої програми.

3.1.3. Педагогічні працівники розробляють індивідуальні освітні траєкторії для здобувачів освіти, які цього потребують.

3.1.4. Педагогічні працівники у своїй діяльності забезпечують наскрізний процес виховання, який формує загальнолюдські цінності, патріотизм.

Стандарт 3.2. Постійне підвищення рівня професійної компетентності та майстерності педагогічних працівників

Критерії для самооцінювання:

3.2.1. Педагогічні працівники забезпечують власний професійний розвиток і підвищення кваліфікації у різних формах, у тому числі щодо методики роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

3.2.2. Педагогічні працівники беруть участь в експериментальній роботі, інноваційних освітніх проектах, залучаються до роботи як освітні експерти.

3.2.3. Педагогічні працівники використовують інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі.

3.2.4. Педагогічні працівники створюють освітні ресурси (електронні презентації, відеоматеріали, методичні розробки, веб-сайти, блоги тощо), навчальні програми, освітні проекти, технології, поширюють педагогічний досвід.

Стандарт 3.3. *Налагодження співпраці зі здобуваними освіти, їх батьками, працівниками закладу освіти*

Критерії для самооцінювання:

3.3.1. Педагогічні працівники діють на засадах педагогіки партнерства та особистісно зорієнтованого навчання.

3.3.2. Педагогічні працівники співпрацюють з батьками з питань удосконалення освітньої діяльності учнів та закладу освіти, забезпечують постійний зворотній зв'язок.

3.3.3. У закладі освіти існує практика педагогічного наставництва, взаємонавчання та інших форм професійної співпраці педагогічних працівників.

Стандарт 3.4. *Організація педагогічної діяльності та навчання здобувачів освіти на засадах академічної доброчесності*

Критерії для самооцінювання:

3.4.1. Педагогічні працівники під час провадження педагогічної та наукової (творчої) діяльності дотримуються академічної доброчесності, у тому числі під час оцінювання результатів навчання здобувачів освіти.

3.4.2. Педагогічні працівники забезпечують дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти, у тому числі через систему оцінювання.

Напрямок 4 «Управлінські процеси закладу освіти» передбачає дотримання таких стандартів і визначення критеріїв для самооцінювання:

Стандарт 4.1. *Наявність стратегії розвитку та системного планування діяльності закладу освіти, моніторинг виконання поставлених цілей і завдань*

Критерії для самооцінювання:

4.1.1. У закладі освіти затверджено стратегію розвитку закладу освіти, спрямовану на підвищення якості освітньої діяльності.

4.1.2. У закладі освіти річне планування та відстеження його результативності здійснюються відповідно до стратегії розвитку та з урахуванням освітньої програми закладу.

4.1.3. У закладі освіти здійснюється самооцінювання якості освітньої діяльності на основі розроблених та оприлюднених стратегії (політики) і процедур забезпечення якості освіти.

4.1.4. Керівництво закладу освіти планує та здійснює заходи щодо утримання у належному стані будівель, приміщень, обладнання закладу освіти.

4.1.5. Розподіл обов'язків та повноважень між керівництвом закладу освіти забезпечує ефективне управління закладом освіти, сприяє вдосконаленню якості освітньої діяльності.

4.1.6. У закладі освіти наявна система інформаційного забезпечення (у тому числі електронний документообіг) та створене автоматизоване середовище для роботи з даними.

Стандарт 4.2. *У закладі освіти створена та підтримується атмосфера довіри, інформаційної прозорості, конструктивної співпраці між учасниками освітнього процесу та громадою*

Критерії для самооцінювання:

4.2.1. Керівництво закладу освіти вживає заходів для створення психологічно комфортного середовища яке забезпечує конструктивне спілкування учасників освітнього процесу та сприяє формуванню їх взаємної довіри.

4.2.2. Заклад освіти оприлюднює інформацією про свою діяльність на відкритих загальнодоступних ресурсах

4.2.3. Керівництво закладу освіти на основі розробленого та оприлюдненого положення про академічну доброчесність, забезпечує дотримання його вимог, виявляє порушення та вживає заходів для протидії їм.

Стандарт 4.3. *Керівництво закладу освіти здійснює раціональний добір кадрів,*

забезпечує належні умови праці та можливості для професійного розвитку працівників

Критерії для самооцінювання:

4.3.1. Керівник закладу освіти формує штат закладу, залучаючи кваліфікованих педагогічних та інших працівників відповідно до штатного розпису та освітньої програми

4.3.2. Керівництво закладу освіти через систему матеріального та морального заохочення мотивує працівників до якісної роботи, у тому числі педагогічних працівників до саморозвитку, здійснення методичної, інноваційної, дослідно- експериментальної роботи

4.3.3. Керівництво закладу освіти сприяє підвищенню кваліфікації педагогічних працівників.

Стандарт 4.4. Організація освітнього процесу, у тому числі прийняття управлінських рішень, здійснюється на засадах людиноцентризму

Критерії для самооцінювання:

4.4.1. У закладі освіти дотримуються права учасників освітнього процесу.

4.4.2. Керівництво закладу освіти комунікує з учасниками освітнього процесу та громадою.

4.4.3. Керівництво закладу освіти створює умови для розвитку громадського самоврядування, сприяє здобувачам освіти у виявленні громадянської активності та ініціативи, взаємодії з місцевою громадою.

Внутрішня система забезпечення якості освіти Копилівського ліцею функціонує відповідно до Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти Копилівського ліцею – освітнього центру (розроблено на основі положень Закону України «Про освіту», наказ від 27.09.2020 № 3 «Про затвердження Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти»).

ЧАСТИНА 2. ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ДЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Вступ

Початкова освіта – це перший рівень повної загальної середньої освіти, який відповідає першому рівню Національної рамки кваліфікацій.

Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей та розвиток самостійності, творчості, допитливості, що забезпечують її готовність до життя в демократичному й інформаційному суспільстві, продовження навчання в основній школі.

Початкова освіта передбачає поділ на два цикли – 1-2 класи і 3-4 класи, що враховують вікові особливості розвитку та потреб дітей і дають можливість забезпечити подолання розбіжностей у їхніх досягненнях, зумовлених готовністю до здобуття освіти.

Типову освітню програмудля 1-2 класів закладів загальної середньої освіти розроблено відповідно до Закону України «Про освіту», Державного стандарту початкової загальної освіти. У програмі визначено вимоги до конкретних очікуваних результатів навчання; коротко вказано відповідний зміст кожного навчального предмета чи інтегрованого курсу.

Програму побудовано із врахуванням таких принципів: дитиноцентрованості і природовідповідності; узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання; науковості, доступності і практичної спрямованості змісту; наступності і перспективності навчання; взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей; логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей; можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси; творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання; адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей.

Зміст програми має потенціал для формування у здобувачів освіти таких ключових компетентностей:

вільне володіння державною мовою – передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами – передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;

математична компетентність – передбачає виявлення простих математичних залежностей у навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;

компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій – передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

інноваційність – передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади;

екологічна компетентність – передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства;

інформаційно-комунікаційна компетентність – передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

навчання впродовж життя – передбачає опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;

громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей – передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність у житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя;

культурна компетентність – передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;

підприємливість та фінансова грамотність – передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

Спільними для всіх ключових компетентностей є такі **наскрізні вміння**: читання з розумінням; уміння висловлювати власну думку усно і письмово; критичне та системне мислення; творчість та ініціативність; здатність логічно обґрунтовувати позицію; уміння конструктивно керувати емоціями; оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми; співпрацювати з іншими особами.

Вимоги до дітей, які розпочинають навчання у початковій школі, мають враховувати досягнення попереднього етапу їхнього розвитку.

Період життя дитини від п'яти до шести (семи) років (старший дошкільний вік) визначається цілісною зміною її особистості, готовністю до нової соціальної ситуації розвитку. Пріоритетом цього процесу є формування і розвиток базових особистісних якостей дітей: спостережливості, допитливості, довільності поведінки, міжособистісної позитивної комунікації, відповідальності, діяльнісного і різнобічного освоєння навколишньої дійсності та ін.

Потенційно це виявляється у певному рівні готовності дитини до систематичного навчання – *фізичної, соціальної, емоційно-ціннісної, пізнавальної, мовленнєвої, творчої*.

Зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, початкова школа забезпечує подальше становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, соціальний розвиток; формує здатність до творчого самовираження, критичного мислення, виховує ціннісне ставлення до держави, рідного краю, української культури, пошанування своєї гідності та інших людей, збереження здоров'я.

Розподіл навчальних годин за темами, розділами, вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у програмі.

Контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів здійснюється на суб'єкт-суб'єктних засадах, що передбачає систематичне відстеження їхнього

індивідуального розвитку у процесі навчання. За цих умов контроль-но-оцінювальна діяльність набуває для здобувачів формувального характеру. Контроль спрямований на пошук ефективних шляхів поступу кожного здобувача у навчанні, а визначення особистих результатів здобувачів не передбачає порівняння із досягненнями інших і не підлягає статистичному обліку з боку адміністративних органів.

Упродовж навчання в початковій школі здобувачі освіти опановують способи самоконтролю, саморефлексії і самооцінювання, що сприяє вихованню відповідальності, розвитку інтересу, своєчасному виявленню прогалин у знаннях, уміннях, навичках та їх корекції.

Навчальні досягнення здобувачів у 1-4 класах підлягають вербальному, формувальному оцінюванню.

Формувальне оцінювання має на меті: підтримати навчальний розвиток дітей; вибудувати індивідуальну траєкторію їхнього розвитку; діагностувати досягнення на кожному з етапів процесу навчання; вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню; аналізувати хід реалізації навчальної програми й ухвалювати рішення щодо корегування програми і методів навчання відповідно до індивідуальних потреб дитини; мотивувати прагнення здобути максимально можливі результати; виховувати ціннісні якості особистості, бажання навчатися, не боятися помилок, переконання у власних можливостях і здібностях.

Оцінювання навчальних досягнень учнів першого класу здійснюється відповідно до положень наказу МОН України від 20.08.2018 № 924 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів першого класу у Новій українській школі».

Підсумкове оцінювання передбачає зіставлення навчальних досягнень здобувачів з конкретними очікуваними результатами навчання, визначеними освітньою програмою.

Здобувачі початкової освіти проходять державну підсумкову атестацію, яка здійснюється з метою моніторингу якості освітньої діяльності закладу освіти та (або) якості освіти (наказ МОН України від 07.12.2018 № 1369 «Про затвердження порядку проведення державної підсумкової атестації»).

Моніторингове дослідження якості початкової освіти проводиться відповідно до підпунктів 3, 5, 6 пункту 14 Порядку проведення зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 року № 1095 «Деякі питання запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти» (зі змінами), Програми загальнодержавного моніторингового дослідження якості початкової освіти «Стан сформованості читацької та математичної компетентностей випускників початкової школи закладів загальної середньої освіти», затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 29 грудня 2016 року № 1693 «Деякі питання загальнодержавного моніторингового дослідження якості початкової освіти «Стан сформованості читацької та математичної компетентностей випускників початкової школи загальноосвітніх навчальних закладів» (зі змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 20 березня 2018 року № 256), наказу Міністерства освіти і науки України від 26 лютого 2019 року № 265 «Про затвердження Плану заходів із реалізації загальнодержавного моніторингового дослідження якості початкової освіти «Стан сформованості читацької та математичної компетентностей випускників початкової школи закладів загальної середньої освіти» у 2019 році» та інших нормативно-правових актів.

З метою неперервного відстеження результатів початкової освіти, їх прогнозування та коригування можуть проводитися моніторингове дослідження навчальних досягнень на національному, обласному, міському/районному, шкільному рівнях, а також на рівні окремих класів. Аналіз результатів моніторингу дає можливість відстежувати стан реалізації цілей початкової освіти та вчасно приймати необхідні педагогічні рішення.

2.1. Освітні програми. Загальний обсяг навчального навантаження

Учні 1 - 2 класів навчаються за Типовою освітньою програмою (О.Я. Савченко),

затвердженою наказом Міністерства освіти і науки від 08.10.2019 №1272 «Про затвердження типових освітніх та навчальних програм для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти», розробленою відповідно до Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87(зі змінами).

Учні 3 – 4 класів навчатимуться за Типовою освітньою програмою (О.Я. Савченко), затвердженою наказом Міністерства освіти і науки від 08.10.2019 №1273 «Про затвердження типових освітніх та навчальних програм для 3 – 4 класів закладів загальної середньої освіти».

1 клас	805 годин
2 клас	875 годин
3 клас	910 годин
4 клас	910 годин

Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено в навчальних планах початкової школи

2.2. Навчальний план для учнів 1-4 класів на 2021/2022 навчальний рік.

**Таблиця розподілу навчального часу між навчальними предметами
Копилівського ліцею – освітнього центру
на 2021/2022 навчальний рік
1-4 класи**

Навчальні предмети		Кількість годин на тиждень			
		1 клас	2 клас	3 клас	4 клас
Українська мова та література		7	7	7	7
Іноземна мова		2	3	3	3
Математика		4	4	5	5
Я досліджую світ		3	3	3	3
Мистецтво	Образотворче м-во	1	1	1	1
	Музичне м-во	1	1	1	1
Фізична культура		3	3	3	3
Інформатика		-	1	1	1
Дизайн і технології		1	1	1	1
Усього		19+3	21+3	22+3	22+3

Варіативна складова				
Курси за вибором				
	1 клас	2 клас	3 клас	4 клас
Індивідуальні та гр.консультації	1	1	1	1
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня	20	22	23	23

Разом	23	25	26	26
--------------	-----------	-----------	-----------	-----------

Поділ класів на групи при вивченні інформатики

№ з/п	Клас	К-ть учнів	Предмет	Додаткові години
1	3	16	Інформатика	1
2	4	20	Інформатика	1

Освітні галузі навчального плану для перших класів реалізуються через інтегровані курси і навчальні предмети.

Освітня галузь «Мовно-літературна» представлена інтегрованим курсом «Навчання грамоти» і окремим предметом «Іноземна мова».

Освітні галузі «Математична», «Технологічна», «Фізкультурна» реалізуються через окремі предмети, відповідно, – «Математика», «Дизайн і технології», «Фізична культура».

Освітні галузі «Природнична, соціальна, здоров'язбережувальна та історична» представлені інтегрованим курсом «Я досліджую світ».

Освітня галузь «Мистецтво» реалізується двома предметами – «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво».

Освітня галузь «Мови і літератури» з урахуванням вікових особливостей учнів у навчальних планах реалізується через окремі предмети «Українська мова», «Літературне читання», «Іноземна мова».

У другому, третьому і четвертому класах навчальний предмет «Українська мова» реалізується таким чином:

I семестр – 4 години – українська мова, 3 години – літературне читання;

II семестр – 3 години – українська мова, 4 години – літературне читання.

Освітні галузі «Математика», «Природознавство» реалізуються через однойменні окремі предмети, відповідно, – «Математика», «Природознавство».

Освітня галузь «Суспільствознавство» реалізується предметом «Я у світі».

Освітня галузь «Здоров'я і фізична культура» реалізується окремими предметами «Основи здоров'я» та «Фізична культура».

Освітня галузь «Технології» реалізується через окремі предмети «Трудове навчання» та «Інформатика».

Освітня галузь «Мистецтво» реалізується окремими предметами – «Образотворче мистецтво» і «Музичне мистецтво».

Згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 року №128 здійснюється поділ класів на групи при вивченні предметів «Інформатика».

Розподіл варіативної складової навчального плану для 1-4 класів:

– з метою урахування індивідуальних освітніх потреб та інтересів школярів, діагностування прогалин у знаннях учнів, організації роботи зі здібними та обдарованими дітьми в 1-4 класах проводяться індивідуальні консультації та групові заняття.

2.3. Вимоги до осіб, які можуть розпочинати навчання за програмою

Початкова освіта здобувається, як правило, з шести років. Діти, яким на 1 вересня поточного навчального року виповнилося сім років, повинні розпочинати здобуття початкової освіти цього ж навчального року.

Діти, яким на 1 вересня поточного навчального року не виповнилося шість років, можуть розпочинати здобуття початкової освіти цього ж навчального року за бажанням батьків або осіб, які їх замінюють, якщо їм виповниться шість років до 1 грудня поточного року.

2.4.Очікувані результати навчання здобувачів освіти за освітніми галузями

Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті початкової освіти, визначено завдання, які має реалізувати вчитель/ вчителька у рамках кожної галузі. Очікувані результати навчання здобувачів освіти подано за змістовими лініями з обов'язковими результатами навчання, визначеними Державним стандартом початкової освіти.

Упродовж навчання учні опановують способи самоконтролю, саморефлексії і самооцінювання, що сприяє стимулюванню відповідальності, розвитку інтересу, своєчасному виявленню прогалин і корекції у знаннях, уміннях і навичках.

Мовно-літературна освітня галузь

Українська мова і літературне читання

Пояснювальна записка

Метою початкового курсу мовно-літературної освіти є розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності, формування ключових, комунікативної та читацької компетентностей; розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому й суспільному житті, у міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- виховання в учнів позитивного емоційно-ціннісного ставлення до української мови, читання, дитячої книжки, формування пізнавального інтересу до рідного слова, прагнення вдосконалювати своє мовлення;
- розвиток мислення, мовлення, уяви, пізнавальних і літературно-творчих здібностей школярів;
- формування повноцінних навичок читання і письма, уміння брати участь у діалозі, інсценізаціях, створювати короткі усні й письмові монологічні висловлення;
- формування вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації;
- ознайомлення учнів з дитячою літературою різної тематики й жанрів, формування прийомів самостійної роботи з дитячими книжками;
- формування вмінь опрацьовувати тексти різних видів (художні, науково-популярні, навчальні, медіатексти);
- дослідження мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови;
- залучення молодших школярів до практичного застосування вмінь з різних видів мовленнєвої діяльності в навчальних і життєвих ситуаціях.

Відповідно до зазначених мети і завдань у початковому курсі мовно-літературної освіти виділено такі **змістові лінії**: «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища».

Змістова лінія **«Взаємодіємо усно»** спрямована на формування в молодших школярів вмінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних життєвих цілей.

Змістова лінія **«Читаємо»** передбачає формування в учнів повноцінної навички читання, вмінь самостійно вибирати й опрацьовувати літературні тексти різних видів, дитячі книжки, висловлювати своє ставлення до прочитаного, сприймати художній текст як засіб збагачення особистого емоційно-чуттєвого, соціального досвіду, користуватися раціональними прийомами пошуку потрібної інформації в різних джерелах, працювати з інформацією в різних форматах, застосовувати її в навчально-пізнавальних, комунікативних ситуаціях, практичному досвіді.

Змістова лінія **«Взаємодіємо письмово»** спрямована на формування в молодших

школярів повноцінної навички письма, умінь висловлювати свої думки, почуття, ставлення та взаємодіяти з іншими людьми в письмовій формі, виявляти себе в різних видах мовленнєво-творчої діяльності.

Змістова лінія «**Досліджуємо медіа**» передбачає формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її для збагачення власного досвіду, створювати прості медіапродукти.

Змістова лінія «**Досліджуємо мовні явища**» спрямована на дослідження учнями мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань, норм літературної вимови та правил українського правопису, формування в молодших школярів умінь послуговуватися українською мовою в усіх сферах життя.

Змістові лінії реалізуються через такі інтегровані курси і навчальні предмети:

1 клас – інтегрований курс «Навчання грамоти»;

2 клас – навчальні предмети «Українська мова», «Читання» або інтегрований курс цих навчальних предметів;

3 клас – навчальні предмети «Українська мова», «Читання» або інтегрований курс цих навчальних предметів;

4 клас – навчальні предмети «Українська мова», «Літературне читання».

МАТЕМАТИЧНА ГАЛУЗЬ

МАТЕМАТИКА

Пояснювальна записка

Метою навчання математики є різнобічний розвиток особистості дитини та її світоглядних орієнтацій засобами математичної діяльності, формування математичної й інших ключових компетентностей, необхідних їй для життя та продовження навчання.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- формування в учнів розуміння ролі математики в пізнанні явищ і закономірностей навколишнього світу;

- формування у дітей досвіду використання математичних знань та способів дій для розв'язування навчальних і практичних задач;

- розвиток математичного мовлення учнів, необхідного для опису математичних фактів, відношень і закономірностей;

- формування в учнів здатності міркувати логічно, оцінювати коректність і достатність даних для розв'язування навчальних і практичних задач.

Реалізація мети і завдань **початкового курсу математики** здійснюється за такими **змістовими лініями**: «Числа, дії з числами. Величини», «Геометричні фігури», «Вирази, рівності, нерівності», «Робота з даними», «Математичні задачі і дослідження».

Змістова лінія «**Числа, дії з числами. Величини**» охоплює вивчення у 1 – 4 класах питань нумерації цілих невід'ємних чисел у межах мільйона; формування навичок виконання арифметичних дій додавання і віднімання, множення і ділення; ознайомлення на практичній основі зі звичайними дробами; вимірювання величин; оперування величинами.

Змістова лінія «**Вирази, рівності, нерівності**» спрямована на формування в учнів уявлень про математичні вирази – числові та зі змінною; рівності і рівняння; числові нерівності та нерівності зі змінною; про залежність результату арифметичної дії від зміни одного з її компонентів. Ця змістова лінія є пропедевтичною до вивчення алгебраїчного матеріалу.

Змістова лінія «**Геометричні фігури**» спрямована на розвиток в учнів просторових уявлень; формування здатності розрізняти геометричні фігури за їх істотними ознаками; формування практичних умінь будувати, креслити, моделювати й конструювати геометричні фігури від руки та за допомогою простих креслярських інструментів. Ця змістова лінія має пропедевтичний характер.

Змістова лінія «**Робота з даними**» передбачає ознайомлення учнів на практичному рівні з найпростішими способами виділення і впорядкування даних за певною ознакою.

Змістова лінія «**Математичні задачі і дослідження**» спрямована на формування в

учнів здатності розпізнавати практичні проблеми, що розв'язуються із застосуванням математичних методів, на матеріалі сюжетних, геометричних і практичних задач, а також у процесі виконання найпростіших навчальних досліджень.

До програми кожного класу подано **орієнтовний перелік** додаткових тем для розширеного вивчення курсу. Додаткові теми не є обов'язковими для вивчення. Учитель може обрати окремі теми із пропонованих або дібрати теми самостійно з огляду на методичну доцільність та пізнавальні потреби учнів. Результати вивчення додаткових тем не підлягають оцінюванню.

Досвід математичної діяльності застосовується у вивченні інших предметів (освітніх галузей) шляхом використання учнями математичних методів чи інших засобів для пізнання дійсності; організації та виконання міжпредметних навчальних проєктів, міні-досліджень тощо

Громадянська, історична, соціальна та здоров'язбережувальна, природнича освітні галузі.

Інтегрований курс «Я досліджую світ»

Пояснювальна записка

Зазначені освітні галузі можуть реалізовуватись окремими предметами або в інтегрованому курсі за різними видами інтеграції (тематична, процесуальна, міжгалузева; в межах однієї галузі; на інтегрованих уроках, під час тематичних днів, в процесі проєктної діяльності) за активного використання міжпредметних зв'язків, організації різних форм взаємодії учнів. Для розв'язання учнями практичних завдань у життєвих ситуаціях залучаються навчальні результати з інших освітніх галузей.

Метою навчальної програми «Я досліджую світ» є особистісний розвиток молодших школярів на основі формування цілісного образу світу в процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, який охоплює систему інтегрованих знань про природу і суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності та соціальної практики, способи дослідницької поведінки, які характеризують здатність учнів розв'язувати практичні задачі.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

– формування дослідницьких умінь, опанування доступних способів пізнання себе, предметів і явищ природи і суспільного життя (спостереження, обстеження, дослід, практична робота, вимірювання, систематизація, класифікація, встановлення логічної та часової послідовності подій, критична оцінка побаченого (почутого), встановлення зв'язків і залежностей в природі і суспільстві, між станом довкілля і діяльністю людини, впливу поведінки на здоров'я та безпеку, залежності результату від докладених зусиль, аналіз наслідків ризикованої поведінки);

– виховання активної позиції щодо громадянської і соціально-культурної належності себе і своєї родини до України, інтересу до пізнання історії та природи свого краю і країни; пошани до символів держави, ініціативної поведінки у громадських акціях, у відзначенні пам'ятних дат і подій;

– розвиток толерантності у соціальній комунікації, ціннісного ставлення до природи та її пізнання, до приватного життя інших людей, усвідомлення правової відповідальності у ситуаціях застосування норм і правил життя в суспільстві, інші соціальні навички щодо взаємодії і співпраці в різних видах діяльності;

– створення умов для самовираження учнів у різних видах діяльності, становлення екологічно грамотної та соціально адаптованої особистості.

Тематичну основу курсу складають змістові лінії, які визначені Державним стандартом початкової освіти і охоплюють складники названих вище галузей в їх інтегрованій суті, а саме:

«**Людина**»(пізнання себе, своїх можливостей; здорова і безпечна поведінка);

«**Людина серед людей**»(стандарти поведінки в сім'ї, в суспільстві; моральні норми; навички співжиття і співпраці);

«Людина в суспільстві» (громадянські права та обов'язки як члена суспільства. Пізнання свого краю, історії, символів держави. Внесок українців у світові досягнення);

«Людина і світ» (толерантне ставлення до різноманітності світу людей, культур, звичаїв);

«Людина і природа»(пізнання природи; взаємозв'язок об'єктів і явищ природи; рукотворний світ людини; відповідальна діяльність людини у природі; роль природничих знань і технологій у житті людини; залежність між діяльністю людини і станом довкілля).

Типова навчальна програма дає змогу вчителю самостійно обирати й формувати інтегрований та автономний спосіб подання змісту із освітніх галузей Стандарту, добирати дидактичний інструментарій, орієнтуючись на індивідуальні пізнавальні запити і можливості учнів (рівень навченості, актуальні стани потреб, мотивів, цілей, сенсорного та емоційно-вольового розвитку). Особливого значення у дидактико-методичній організації навчання надається його зв'язку з життям, з практикою застосування здобутих уявлень, знань, навичок поведінки в життєвих ситуаціях. Обмеженість відповідного досвіду учнів потребує постійного залучення й аналізу їхніх вражень, чуттєвої опори на результати дослідження об'єктів і явищ навколишнього світу.

Педагогічна стратегія, яка опиралась на наслідувальні механізми у розвитку пізнавальних процесів молодших школярів, і передбачала пріоритетне використання зразків, алгоритмів, поетапного контролю й корекції, збагачується полісенсорним підходом, що зумовлює дослідницьку поведінку учнів, сприйняття ними властивостей і якостей предметів і явищ природного і соціального оточення, спрямовуються у сферу пошукової діяльності.

На основі Типової програми вчитель може створювати різні варіанти інтегрованої програми за таким алгоритмом: визначення цілей навчання; створення картки понять з інших предметів (асоціативної павутинки, курсів, галузей, які допоможуть досягти цілей); структурування програми за темами; вибір діяльності учнів, яка забезпечить інтегроване навчання; розроблення показників досягнення очікуваних результатів.

Можливі засоби інтеграції в процесі реалізації програми «Я досліджую світ» передбачають включення учнів в практику виконання різноманітних завдань дослідницького характеру, як-от:

– дослідження-розпізнавання (Що це? Яке воно? Обстеження за допомогою органів чуття, опис, порівняння з іншими предметами, явищами; спільне – відмінне, до якого цілого воно належить);

– дослідження-спостереження (Як воно діє? Що з ним відбувається? Для чого призначене?);

– дослідження-пошук (запитування, передбачення, встановлення часової і логічної послідовності явищ, подій; встановлення причинно – наслідкових зв'язків (Чому? Яким чином? Від чого залежить? З чим пов'язано?), догадка, висновок-узагальнення).

Технологічна освітня галузь

Дизайн і технології

Пояснювальна записка

Зміст технологічної освітньої галузі реалізовується через навчальний предмет «Дизайн і технології».

Метою навчання дизайну і технологій є розвиток особистості дитини засобами предметно-перетворювальної діяльності, формування ключових та предметної проектно-технологічної компетентностей, необхідних для розв'язання життєвих проблем у взаємодії з іншими, культурного й національного самовираження.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

– формування допитливості, цілісного уявлення про матеріальне і нематеріальне виробництво;

– виховання естетично-ціннісного ставлення до традицій українського народу в

праці, декоративно-прикладному мистецтві;

- набуття досвіду поетапного створення корисних і естетичних виробів у партнерській взаємодії: від задуму до його втілення в матеріалах;
- вироблення навичок застосовувати традиційні та сучасні технології, раціонально використовувати матеріали;
- формування культури праці, прагнення удосконалювати процес і результати проектно-технологічної діяльності, свій життєвий простір.

Реалізація мети і завдань навчального предмета здійснюється за такими **змістовими лініями**: «Інформаційно-комунікаційне середовище», «Середовище проектування», «Середовище техніки і технологій», «Середовище соціалізації».

Змістова лінія «**Інформаційно-комунікаційне середовище**» охоплює вивчення питань гармонійного поєднання функціональності та естетичності у виробках; пошук та опрацювання тематичної інформації у взаємодії з іншими; дослідження природних, штучних і синтетичних матеріалів; розрізнення та читання графічних зображень; конструювання виробів з готових деталей.

Змістова лінія «**Середовище проектування**» спрямована на реалізацію творчого потенціалу учнів, створення умов для продукування ідей, вибору особисто привабливих об'єктів праці; дизайнерське проектування – моделювання і конструювання; виконання елементарних графічних зображень; добір матеріалів за їх властивостями; читання інструкційних карток із зображеннями для поетапного виготовлення виробу.

Змістова лінія «**Середовище техніки і технологій**» передбачає формування навичок організації робочого місця, безпечної праці з ручними інструментами та пристосуваннями; поетапне виготовлення виробів з використанням традиційних та сучасних технологій; раціональне використання матеріалів.

Змістова лінія «**Середовище соціалізації**» спрямована на формування здатності оцінювати та презентувати результати проектно-технологічної діяльності, обговорювати їх з іншими; ефективно використовувати створені вироби; долучатися до благодійної діяльності; виконувати трудові дії в побуті для самообслуговування та якісного облаштування життєвого простору.

Розподіл навчальних годин за темами, добір об'єктів праці вчитель визначає самостійно, враховуючи умови навчання та педагогічну доцільність.

Мистецька освітня галузь

Мистецтво

Пояснювальна записка

Метою навчання мистецтва у школі є всебічний художньо-естетичний розвиток особистості дитини, освоєння нею культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва; плекання пошани до вітчизняної та зарубіжної мистецької спадщини; формування ключових, мистецьких предметних та міжпредметних компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті.

Реалізація поставленої мети здійснюється за **змістовими лініями**: «художньо-творча діяльність», «сприймання та інтерпретація мистецтва», «комунікація через мистецтво», які окреслюють одну з моделей досягнення загальних цілей освітньої галузі та розкривають основну місію загальної мистецької освіти.

Змістова лінія «**Художньо-творча діяльність**» націлює на розвиток креативності та мистецьких здібностей учнів через практичне освоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовираження. Ця змістова лінія реалізується через формування в учнів умінь застосовувати різні виразні засоби творення художніх образів, імпровізування та естетичного перетворення довкілля.

Змістова лінія «**Сприймання та інтерпретація мистецтва**» спрямована на пізнання цінностей, що відображають твори мистецтва. Її реалізація передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати,

аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення.

Реалізація змістової лінії «**Комунікація через мистецтво**» спрямована на соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх мистецьких досягнень і можливостей). Змістова лінія передбачає формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі, зокрема у різних культурно-мистецьких заходах, обговореннях тощо, а також формування уявлень про можливість і способи регулювати свій емоційний стан завдяки мистецтву.

Опанування учнями мистецтва у початковій школі ґрунтується на засадах компетентнісного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного, ігрового та інтегративного підходів.

Мистецтво сприяє формуванню *ключових компетентностей*, зокрема, у процесі:

– усного висловлювання своїх вражень від мистецтва; за допомогою коментування дорослого й оцінювання власної художньо-творчої діяльності (*вільне володіння державною мовою/ здатність спілкуватися рідною*).

– здійснення елементарних розрахунків (наприклад, для встановлення пропорцій, визначення метру, запису ритму тощо) (*математична компетентність*).

– спостереження, дослідження і відтворення довкілля та явищ природи засобами мистецтва (*компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність*);

– самостійного (чи за допомогою дорослого) використання інформаційних технологій для отримання мистецької інформації, художнього творення (*інформаційно-комунікаційна компетентність*);

– формування умінь визначати власні художні інтереси, досягнення і потреби; прагнення доцільно використовувати свій час для пізнання, сприймання, творення мистецтва (*навчання впродовж життя*);

– співпраці з іншими, зокрема участі у мистецьких заходах, прикрашенні середовища для друзів, сусідів; прояву відповідальності за особистий і колективний результат; використання мистецтва для отримання задоволення (впливу на власний емоційний стан) (*громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей*);

– опанування народних традицій, мистецтва рідного краю; толерантного ставлення до мистецтва різних народів (*культурна компетентність*);

– проявів творчої ініціативи та намагання її реалізувати, зокрема через втілення у практичній художньо-творчій діяльності (індивідуальній і колективній); презентації результатів власних мистецьких досягнень (*підприємливість та фінансова грамотність*);

– виявлення бажання впроваджувати нові ідеї (*інноваційність*).

Мистецька освітня галузь може реалізуватися через інтегровані курси або предмети вивчення за окремими видами мистецтва: наприклад, музичне мистецтво, образотворче мистецтво тощо за умови реалізації упродовж циклу навчання всіх очікуваних результатів галузі.

Фізкультурна освітня галузь

Фізична культура

Пояснювальна записка

Метою навчання фізичної культури є всебічний фізичний розвиток особистості учня засобами фізкультурної та ігрової діяльності, формування в молодших школярів ключових фізкультурних компетентностей, ціннісного ставлення до фізичної культури, спорту, фізкультурно-оздоровчих занять та виховання фізично загартованих і патріотично налаштованих громадян України.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

– виховання в молодших школярів розуміння значущості занять фізичними вправами, спортивними іграми як важливого засобу зміцнення здоров'я, отримання задоволення, гартування тіла та характеру, самовираження, соціальної взаємодії у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності;

– формування в учнів здатності володіння різними способами рухової діяльності, виконання фізичних вправ; уміння грати в рухливі та спортивні ігри за спрощеними правилами;

– розвиток в молодших школярів здатності встановлювати причинно-наслідкові зв'язки позитивних та негативних чинників щодо стану свого здоров'я та фізичного розвитку;

– використовувати різні способи пошуку корисної інформації у довідникових джерелах, у тому числі за допомогою інформаційно-комунікативних технологій і критичного мислення;

– формування в учнів здатності творчо застосовувати набутий досвід з фізичної культури, використовувати сили природи для зміцнення здоров'я та фізичного вдосконалення;

– розвиток в молодших школярів здатності використовувати навички самоконтролю і самооцінювання свого фізичного стану, дотримуватися санітарно-гігієнічних правил та безпечної поведінки в процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності;

– розвиток в учнів здатності спілкуватися і взаємодіяти з дорослими й однолітками, співпрацювати та досягати спільних командних цілей у процесі спортивно-ігрової діяльності, використовувати термінологічний апарат з фізичної культури рідною мовою під час фізкультурно-оздоровчої діяльності;

– виховання в молодших школярів емоційно-ціннісного ставлення до занять фізичною культурою та спортом, здатності добирати фізичні вправи для розвитку фізичних якостей з урахуванням індивідуальних можливостей, бажання керуватися правилами безпечної і чесною гри, уміння боротися, вигравати і програвати; формування зацікавленості досягненнями українських спортсменів на Олімпійських іграх та інших спортивних змаганнях.

Зазначена мета і завдання реалізуються за такими **змістовими лініями**: «Рухова діяльність», «Ігрова та змагальна діяльність».

Змістова лінія **«Рухова діяльність»** передбачає формування в молодших школярів уявлення про фізичну культуру як сукупність різноманітних фізичних вправ, способів рухової та ігрової діяльності, спрямованих на фізичний розвиток, зміцнення здоров'я та формування в молодших школярів умінь і навичок володіння різними способами рухової діяльності; здатності виконання вправ основної гімнастики, організуючих вправ, елементів акробатики, вправ корегувальної спрямованості та тих, що пов'язані з незвичним положенням тіла у просторі, ходьбою, бігом, танцювальними кроками, лазінням і перелізанням, стрибками; навичок володіння м'ячем; розвиток фізичних якостей; формування правильної постави й профілактику плоскостопості.

Змістова лінія **«Ігрова та змагальна діяльність»** передбачає виховання в молодших школярів ініціативності, активності та відповідальності у процесі рухливих і спортивних ігор за спрощеними правилами; забезпечення усвідомлення важливості співпраці під час ігрових ситуацій; формування уміння боротися, здобувати чесну перемогу та з гідністю сприймати поразку, контролювати свої емоції, організувати свій час і мобілізувати ресурси, оцінювати власні можливості в процесі ігрової та змагальної діяльності, виконувати різні ролі в ігрових ситуаціях, відповідати за власні рішення користуватися власними перевагами і визнавати недоліки в тактичних діях у різних видах спорту, планувати та реалізувати спортивні проекти (турніри, змагання тощо); формування в молодших школярів умінь і навичок виконання естафет.

ЧАСТИНА ІІІ.

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ШКОЛИ ІІ СТУПЕНЯ (БАЗОВА СЕРЕДНЯ ОСВІТА)

Вступ

Базова середня освіта – це другий рівень повної загальної середньої освіти, який відповідає другому рівню Національної рамки кваліфікацій, забезпечує базову загальну середню освіту, що разом із початковою є фундаментом загальноосвітньої підготовки, формує в учнів готовність до вибору і реалізації шляхів подальшого здобуття освіти.

Базова середня освіта передбачає поділ на два цикли – 5-6 класи (адаптаційний) і 7-9 класи (базове предметне навчання), що враховують вікові особливості розвитку та потреб дітей і дають можливість забезпечити подолання розбіжностей у їхніх досягненнях, зумовлених готовністю до здобуття освіти. На цьому рівні буде закладено базу свідомого самовизначення учня як особистості, члена сім'ї, нації і суспільства, здатність терпимо і з розумінням ставитися до різноманіття світу і людей. Перший цикл буде пробуджувати і підтримувати інтерес до сфер знань і діяльності, передбачених навчальною програмою. Другий цикл базової середньої освіти сприятиме формуванню учнів як відповідальних членів суспільства, здатних самостійно долати проблеми повсякденного життя, вибирати шлях подальшого навчання відповідно до своїх інтересів і здібностей. Навчання буде здебільшого предметним. Після завершення базової середньої освіти учень буде усвідомлювати, які ціннісні орієнтири лежать в основі його вчинків, спиратися на сильні риси свого характеру, відчувати відповідальність за результати своєї діяльності.

Метою базової середньої освіти є: створення умов для досягнення випускниками базової школи очікуваних результатів: знань, умінь, навичок, компетенцій і компетентностей, визначених особистісними, сімейними, громадськими, державними потребами і можливостями учня середнього шкільного віку, індивідуальними особливостями його розвитку і стану здоров'я, продовження навчання в профільній школі.

Завдання:

1. Засвоєння учнями обов'язкового мінімуму змісту загальноосвітніх програм на основі вимог стандартів.
2. Якісне засвоєння іноземної мови – англійської або французької.
3. Підвищення мотивації навчання школярів через активізацію пізнавальної діяльності, розвиток загальних і індивідуальних здібностей.
4. Розвиток в учнів здатності до дослідницької діяльності, самостійного досягнення мети на основі застосування проектної діяльності в рамках предметів навчального плану.
5. Формування духовно-розвинутої, творчо обдарованої особистості учня на основі сучасних технологій виховання, інтеграції зусиль школи, сім'ї та громадськості.
6. Збереження і зміцнення фізичного та психічного здоров'я та безпеки учнів, забезпечення їхнього емоційного благополуччя через систему роботи з пропаганди здорового способу життя, профілактики шкідливих звичок, створення комфортного та безпечного освітнього середовища.

3.1. Освітня програма. Загальний обсяг навчального навантаження

Освітню програму школи ІІ ступеня (базова середня освіта) розроблено відповідно до Типової освітньої програми закладу загальної середньої освіти ІІІ ступеня, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 року №405 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти ІІ ступеня».

Програма окреслює підходи до планування й організації школою єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями обов'язкових результатів навчання визначених Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти, коротко вказує відповідний зміст кожного навчального предмета чи інтегрованого курсу.

Освітня програма базової середньої освіти є продовженням освітньої програми початкової середньої освіти. Програма розроблена з урахуванням психолого-педагогічних особливостей розвитку дітей 11-15 років, пов'язаних:

- з переходом від навчальних дій, характерних для початкової школи і здійснюваних тільки спільно з класом під керівництвом вчителя, до нової внутрішньої позиції учнів - спрямованості на самостійний пізнавальний пошук, постановку навчальних завдань, ініціативу в організації навчального співробітництва;
- із здійсненням на кожному віковому рівні (11-13 і 14-15 років) якісного перетворення навчальних дій моделювання, контролю та оцінки і проектування власної навчальної діяльності та побудови життєвих планів;
- з формуванням в учня наукового типу мислення, який орієнтує його на
- загальнокультурні цінності, норми, і закономірності взаємодії з навколишнім світом;
- з оволодінням комунікативними засобами і способами організації кооперації і співробітництва; розвитком навчального співробітництва, що реалізується у відносинах учнів з учителем і однолітками;
- зі зміною форми організації навчальної діяльності та навчального співробітництва від класно-урочної до лабораторно-семінарської талекційно-лабораторної, дослідницької. Перехід учня в основну школу збігається з складною фазою розвитку дитини (11-13 років, 5-7 класи) - початком переходу від дитинства до дорослості, при якому основним і специфічним в особистості підлітка є виникнення і розвиток у нього самосвідомості - уявлення про те, що він вже не дитина, тобто почуття дорослості, а також внутрішньої переорієнтацією підлітка з правил і обмежень, пов'язаних з мораллю слухняності, на норми поведінки дорослих. Другий етап підліткового розвитку (14-15 років, 8-9 класи) характеризується рядом наступних психолого-фізіологічних змін:
  - стрибкоподібним характером розвитку, появою у підлітка значних суб'єктивних труднощів і переживань;
  - прагненням підлітка до спілкування та спільної діяльності з однолітками;
  - особливою чутливістю до морально-етичного «кодексу дружби», в якому задані найважливіші норми соціальної поведінки дорослого світу; - загостреною сприйнятливостю до засвоєння норм, цінностей і способів поведінки, які існують в світі дорослих і в їх відносинах;
  - складними поведінковими проявами, спричиненими протиріччям між
  - потребою у визнанні їх дорослими з боку оточуючих і власної невпевненістю в цьому;
  - зростанням інформаційних перевантажень, обсягів і способів отримання інформації (ЗМІ, телебачення, Інтернет).

Програму побудовано із урахуванням таких принципів: дитиноцентрованості і природовідповідності; узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання; науковості, доступності і практичної спрямованості змісту; наступності і перспективності навчання; взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей; логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей; можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси; творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання; адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей.

Загальний обсяг навчального навантаження:

5 клас	1050 годин
6 клас	1155 годин
7 клас	1172,5 години
8 клас	1207,5 годин
9 клас	1260 годин

3.2. Навчальний план для учнів 5 – 9 класів на 2021/2022 навчальний рік.

Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено в навчальних планах школи II ступеня, що складені на основі Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня, затвердженою наказом Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 року № 405 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня» (Таблиця 1.8)

**Таблиця розподілу навчального часу між навчальними предметами
Копилівського ліцею – освітнього центру
на 2021/2022 навчальний рік
5-9 класи**

Освітні галузі	Предмети	Кількість годин на тиждень у класах				
					поглиблене	
		5	6	7	8	9
Мови і літератури	Українська мова	3,5	3,5	2,5	2	2+2
	Українська література	2	2	2	2	2
	Іноземна мова	3	3	3+1	3	3
	Зарубіжна література	2	2	2	2	2
Суспільство-знавство	Історія України	1	1	1	1,5+1,5	1,5
	Всесвітня історія	-	1	1	1+1	1
	Основи правознавства	-	-	-	-	1
Мистецтво*	Музичне мистецтво	1	1	1	-	-
	Образотворче мистецтво	1	1	1	-	-
	Мистецтво	-	-	-	1	1
Математика	Математика	4	4	-	-	-
	Алгебра	-	-	2	2	2
	Геометрія	-	-	2	2	2
Природознавство	Природознавство	2	-	-	-	-
	Біологія	-	2	2	2	2
	Географія	-	2	2	2	1,5
	Фізика	-	-	2	2	3
	Хімія	-	-	1,5	2	2
Технології	Трудове навчання	2	2	1	1	1
	Інформатика	1	1	1	2	2
Здоров'я і фізична культура	Основи здоров'я	1	1	1	1	1
	Фізична культура**	3	3	3	3	3
Разом		23,5+3	26,5+3	29+3	31+3	32+
Варіативна складова						
Курси за вибором						
Фінансова грамотність		1	1	1	-	.
Гранично допустиме навчальне навантаження		23,5	26,5	29	31	32
Всього (без урахування поділу класів на групи)		27,5	30,5	33	34	.

Поділ класів на групи при вивченні інформатики

№з/п	Клас	К-ть учнів	Предмет	Додаткові години
2	6	21	Інформатика	1
3	8	17	Інформатика	2

Поділ класів на групи при вивченні окремих предметів здійснюється відповідно до нормативів, затверджених наказами Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128 зі змінами внесеними наказом № 921 від 17.08.2012 та № 401 від 08.04.2016. У ліцеї здійснюється розподіл класу за групами при вивченні таких предметів:

інформатики - 6 клас (1 год.)

інформатики – 8 клас (2 год.)

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти» (зі змінами) години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів

Трудове навчання 5-9 класи

У 2021/2022 навчальному році відповідно до типових освітніх програм для закладів загальної середньої освіти на вивчення предмета у 5 – 6 класах відводиться 2 год. на тиждень, у 7 – 9 класах – 1 год. на тиждень. Кількість годин трудового навчання в усіх класах може збільшуватися за рахунок годин варіативної складової навчальних планів, передбачених на навчальні предмети, факультативи, індивідуальні заняття та консультації. За рахунок таких годин також можливе впровадження курсів за вибором технологічного спрямування.

Вивчення трудового навчання здійснюватиметься за навчальною програмою, затвердженою наказом МОН від 07.06.2017 № 804. Програму розміщено на офіційному вебсайті міністерства за покликанням <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>.

Навчальна програма зорієнтована на формування в учнів ключових і предметних компетентностей, які покликані наблизити процес трудового навчання до життєвих потреб учня, його інтересів та природних здібностей. Поділ класів на групи технічних і обслуговуючих видів праці відбувається за бажанням учнів та здійснюється відповідно до нормативів, затверджених наказом МОН від 20.02.2002 № 128, а саме, за наявності в класі більше 25 учнів для сільських шкіл. В 2021/2022 навчальному році поділ класів на групи в 5 – 9 класах не здійснюється.

4.3. Перелік навчальних програм. Перелік, зміст, тривалість і взаємозв'язок освітніх галузей, дисциплін. Логічна послідовність їх вивчення

Логічна послідовність вивчення предметів розкривається у відповідних навчальних програмах.

Перелік навчальних програм для учнів закладів загальної середньої освіти II ступеня(затверджені наказами МОН України від 07.06.2017 № 804 та від 23.10.2017 № 1407):

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>

Українська мова

Українська література

Зарубіжна література

Іноземні мови

Історія України. Всесвітня історія

Природознавство
Географія
Інформатика
Математика
Біологія
Основи здоров'я
Фізика
Хімія
Мистецтво
Фізична культура
Трудове навчання

—
Реалізація освітніх галузей. Навчальні плани реалізують освітні галузі Базового навчального плану Державного стандарту через інтегровані курси і навчальні предмети. Вони охоплюють інваріантну складову, сформовану на державному рівні та варіативну складову.

Освітню програму укладено за такими освітніми галузями: «Мови і літератури», «Суспільствознавство», «Математика», «Природознавство», «Технології», «Мистецтво», «Здоров'я і фізична культура».

Освітня галузь «Суспільствознавство» реалізується у п'ятих класах через навчальний предмет «Історія України (Вступ до історії)» та у шостих класах через інтегрований курс «Історія України. Всесвітня історія».

Години навчальних предметів інваріантної та варіативної складових робочих навчальних планів, що позначаються дробовими числами (0,5; 1,5; 2,5; 3,5) викладаються упродовж навчального року таким чином: ціла частина – щотижнево, дробова (0,5) – по 1 годині через тиждень.

Розподіл варіативної складової навчального плану для школи II ступеня

Варіативна складова використана на підсилення предметів та поглибленого вивчення предметів інваріантної складової:

- 7 клас – Іноземна мова 1 год;
- 8 клас – Історія України 1,5 год;
- 8 клас – Всесвітня історія 1 год;
- 9 клас – Українська мова 2 год.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти. Досягнення мети та виконання завдань базової середньої освіти забезпечується шляхом формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності.

Спілкування державною (і рідною – у разі відмінності) мовами.

Уміння: ставити запитання і розпізнавати проблему; міркувати, робити висновки на основі інформації, поданої в різних формах (у текстовій формі, таблицях, діаграмах, на графіках); розуміти, пояснювати і перетворювати тексти задач (усно і письмово), грамотно висловлюватися рідною мовою; доречно та коректно вживати в мовленні термінологію з окремих предметів, чітко, лаконічно та зрозуміло формулювати думку, аргументувати, доводити правильність тверджень; уникнення невнормованих іншомовних запозичень у спілкуванні на тематику окремого предмета; поповнювати свій словниковий запас.

Ставлення: розуміння важливості чітких та лаконічних формулювань.

Навчальні ресурси: означення понять, формулювання властивостей, доведення правил, теорем.

Спілкування іноземними мовами.

Уміння: здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених чинною навчальною програмою; розуміти на слух зміст автентичних текстів; читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту; здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених завдань; використовувати у разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів;

ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування.

Ставлення: критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб; висловлювати свої думки, почуття та ставлення; адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови та інших навчальних предметів, розглядаючи його як засіб усвідомленого оволодіння іноземною мовою; обирати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії відповідно до різних потреб; ефективно користуватися навчальними стратегіями для самостійного вивчення іноземних мов.

Навчальні ресурси: підручники, словники, довідкова література, мультимедійні засоби, адаптовані іншомовні тексти.

Математична компетентність.

Уміння: оперувати текстовою та числовою інформацією; встановлювати відношення між реальними об'єктами навколишньої дійсності (природними, культурними, технічними тощо); розв'язувати задачі, зокрема практичного змісту; будувати і досліджувати найпростіші математичні моделі реальних об'єктів, процесів і явищ, інтерпретувати та оцінювати результати; прогнозувати в контексті навчальних та практичних задач; використовувати математичні методи у життєвих ситуаціях.

Ставлення: усвідомлення значення математики для повноцінного життя в сучасному суспільстві, розвитку технологічного, економічного й оборонного потенціалу держави, успішного вивчення інших предметів.

Навчальні ресурси: розв'язування математичних задач, і обов'язково таких, що моделюють реальні життєві ситуації.

Основні компетентності у природничих науках і технологіях.

Уміння: розпізнавати проблеми, що виникають у довкіллі; будувати та досліджувати природні явища і процеси; послуговуватися технологічними пристроями.

Ставлення: усвідомлення важливості природничих наук як універсальної мови науки, техніки та технологій. усвідомлення ролі наукових ідей в сучасних інформаційних технологіях

Навчальні ресурси: складання графіків та діаграм, які ілюструють функціональні залежності результатів впливу людської діяльності на природу.

Інформаційно-цифрова компетентність.

Уміння: структурувати дані; діяти за алгоритмом та складати алгоритми; визначати достатність даних для розв'язання задачі; використовувати різні знакові системи; знаходити інформацію та оцінювати її достовірність; доводити істинність тверджень.

Ставлення: критичне осмислення інформації та джерел її отримання; усвідомлення важливості інформаційних технологій для ефективного розв'язування математичних задач.

Навчальні ресурси: візуалізація даних, побудова графіків та діаграм за допомогою програмних засобів.

Уміння вчитися впродовж життя.

Уміння: визначати мету навчальної діяльності, відбирати й застосовувати потрібні знання та способи діяльності для досягнення цієї мети; організовувати та планувати свою навчальну діяльність; моделювати власну освітню траєкторію, аналізувати, контролювати, коригувати та оцінювати результати своєї навчальної діяльності; доводити правильність власного судження або визнавати помилковість.

Ставлення: усвідомлення власних освітніх потреб та цінності нових знань і вмінь; зацікавленість у пізнанні світу; розуміння важливості вчитися впродовж життя; прагнення до вдосконалення результатів своєї діяльності.

Навчальні ресурси: моделювання власної освітньої траєкторії.

Ініціативність і підприємливість.

Уміння: генерувати нові ідеї, вирішувати життєві проблеми, аналізувати, прогнозувати, ухвалювати оптимальні рішення; використовувати критерії раціональності, практичності, ефективності та точності, з метою вибору найкращого рішення; аргументувати та захищати свою позицію, дискутувати; використовувати різні стратегії,

шукаючи оптимальних способів розв'язання життєвого завдання.

Ставлення: ініціативність, відповідальність, упевненість у собі; переконаність, що успіх команди – це й особистий успіх; позитивне оцінювання та підтримка конструктивних ідей інших.

Навчальні ресурси: завдання підприємницького змісту (оптимізаційні задачі).

Соціальна і громадянська компетентності.

Уміння: висловлювати власну думку, слухати і чути інших, оцінювати аргументи та змінювати думку на основі доказів; аргументувати та відстоювати свою позицію; ухвалювати аргументовані рішення в життєвих ситуаціях; співпрацювати в команді, виділяти та виконувати власну роль в командній роботі; аналізувати власну економічну ситуацію, родинний бюджет; орієнтуватися в широкому колі послуг і товарів на основі чітких критеріїв, робити споживчий вибір, спираючись на різні дані.

Ставлення: ощадливість і поміркованість; рівне ставлення до інших незалежно від статків, соціального походження; відповідальність за спільну справу; налаштованість на логічне обґрунтування позиції без передчасного переходу до висновків; повага до прав людини, активна позиція щодо боротьби із дискримінацією.

Навчальні ресурси: завдання соціального змісту.

Обізнаність і самовираження у сфері культури.

Уміння: грамотно і логічно висловлювати свою думку, аргументувати та вести діалог, враховуючи національні та культурні особливості співрозмовників та дотримуючись етики спілкування і взаємодії; враховувати художньо-естетичну складову при створенні продуктів своєї діяльності (малюнків, текстів, схем тощо).

Ставлення: культурна самоідентифікація, повага до культурного розмаїття у глобальному суспільстві; усвідомлення впливу окремого предмета на людську культуру та розвиток суспільства.

Навчальні ресурси: математичні моделі в різних видах мистецтва.

Екологічна грамотність і здорове життя.

Уміння: аналізувати і критично оцінювати соціально-економічні події в державі на основі різних даних; враховувати правові, етичні, екологічні і соціальні наслідки рішень; розпізнавати, як інтерпретації результатів вирішення проблем можуть бути використані для маніпулювання.

Ставлення: усвідомлення взаємозв'язку кожного окремого предмета та екології на основі різних даних; ощадне та бережливе відношення до природних ресурсів, чистоти довкілля та дотримання санітарних норм побуту; розгляд порівняльної характеристики щодо вибору здорового способу життя; власна думка та позиція до зловживань алкоголю, нікотину тощо.

Навчальні ресурси: навчальні проекти, завдання соціально-економічного, екологічного змісту; задачі, які сприяють усвідомленню цінності здорового способу життя.

Такі ключові компетентності, як уміння вчитися, ініціативність і підприємливість, екологічна грамотність і здоровий спосіб життя, соціальна та громадянська компетентності формуються засобами усіх предметів. Виокремлення в навчальних програмах таких наскрізних ліній ключових компетентностей як «Екологічна безпека й сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість і фінансова грамотність» спрямоване на формування в учнів здатності застосовувати знання й уміння у реальних життєвих ситуаціях. Наскрізні лінії є засобом інтеграції ключових і загальнопредметних компетентностей, окремих предметів та предметних циклів, що враховані при формуванні шкільного середовища. Наскрізні лінії допомагають формуванню в учнів уявлень про суспільство в цілому, розвивають здатність застосовувати отримані знання у різних ситуаціях.

Навчання за наскрізними лініями реалізується насамперед через організацію навчального середовища, окремі предмети, предмети за вибором, роботу в проектах, позакласну навчальну роботу і роботу гуртків.

3.3. Реалізація наскрізних ліній ключових компетентностей

Завдання реалізації наскрізних змістових ліній в освітньому процесі:

«Екологічна безпека й сталий розвиток». Формування в учнів соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь.

Проблематика наскрізної лінії реалізується через завдання з реальними даними про використання природних ресурсів, їх збереження та примноження. Аналіз цих даних сприяє розвитку бережливого ставлення до навколишнього середовища, екології, формуванню критичного мислення, вміння вирішувати проблеми, критично оцінювати перспективи розвитку навколишнього середовища і людини. Можливі уроки на відкритому повітрі.

«Громадянська відповідальність». Сприяє формуванню відповідального члена громади і суспільства, що розуміє принципи і механізми функціонування суспільства. Ця наскрізна лінія освоюється в основному через колективну діяльність (дослідницькі роботи, роботи в групі, проекти тощо), яка поєднує окремі предмети між собою і розвиває в учнів готовність до співпраці, толерантність щодо різноманітних способів діяльності і думок.

Вивчення окремого предмета має викликати в учнів якомога більше позитивних емоцій, а її зміст – бути націленим на виховання порядності, старанності, систематичності, послідовності, посидючості і чесності. Приклад вчителя покликаний зіграти важливу роль у формуванні толерантного ставлення до товаришів, незалежно від рівня навчальних досягнень.

«Здоров'я і безпека». Завданням наскрізної лінії є становлення учня як емоційно стійкого члена суспільства, здатного вести здоровий спосіб життя і формувати навколо себе безпечне життєве середовище.

Реалізується через завдання з реальними даними про безпеку і охорону здоров'я (текстові завдання, пов'язані з середовищем дорожнього руху, рухом пішоходів і транспортних засобів). Варто звернути увагу на проблеми, пов'язані із ризиками для життя і здоров'я. Вирішення проблем, знайдених з «ага-ефектом», пошук оптимальних методів вирішення і розв'язування задач тощо, здатні викликати в учнів чимало радісних емоцій.

«Підприємливість і фінансова грамотність». Наскрізна лінія спрямована на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі, забезпечення кращого розуміння учнями практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо).

Ця наскрізна лінія пов'язана з розв'язуванням практичних завдань щодо планування господарської діяльності та реальної оцінки власних можливостей, складання сімейного бюджету, формування економного ставлення до природних ресурсів.

Формування компетентностей відбувається через постійне включення учнів до різних видів педагогічно доцільної активної навчально-пізнавальної діяльності з практичним спрямуванням, встановлення та реалізацію в освітньому процесі міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків, а саме: змістово-інформаційних, операційно-діяльнісних і організаційно-методичних.

3.4. Вимоги до осіб, які можуть розпочинати навчання за програмою

Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття базової середньої освіти. Базова середня освіта здобувається після здобуття початкової освіти. Діти, які здобули початкову освіту на 1 вересня поточного навчального року розпочинають здобуття базової середньої освіти цього ж навчального року.

3.5. Критерії, правила та процедури оцінювання здобувачів освіти

Оцінювання якості знань здобувачів освіти здійснюється відповідно до «Загальних критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти».

Критерії оцінювання та очікувані результати освітньої діяльності учнів є

обов'язковою складовою навчальної програми з навчального предмета. На початку вивчення теми вчитель повинен ознайомити учнів з системою та критеріями оцінювання.

Для врахування думки учнів щодо якості та об'єктивності системи оцінювання проводяться щорічні опитування учнів і випускників.

Результати оцінювання з добувачів освіти обговорюються на засіданні педагогічної ради ЗЗСО.

ЧАСТИНА 4. ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ШКОЛИ III СТУПЕНЯ (ПРОФІЛЬНА СЕРЕДНЯ ОСВІТА)

Вступ

Профільна середня освіта – це третій рівень повної загальної середньої освіти, який відповідає третьому рівню Національної рамки кваліфікацій, і є останнім етапом одержання повної загальної середньої освіти, на якому в свідомості учнів формується цілісна картина світу, випускники старшої школи володіють способами пізнавальної та комунікативної діяльності, умінням одержувати інформацію з різних джерел і самостійно опрацьовувати її, застосовувати набуті знання в повсякденному житті та готові до свідомого вибору та самореалізації.

Метою повної загальної середньої освіти є різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової

діяльності та громадянської активності.

Профільне навчання є одним із ключових напрямів модернізації та удосконалення системи освіти нашої держави й передбачає реальне й планомірне оновлення школи старшого ступеня і має найбільшою мірою враховувати інтереси, нахили і здібності, можливості кожного учня, у тому числі з особливими освітніми потребами, у контексті соціального та професійного самовизначення і відповідності вимогам сучасного ринку праці. При цьому реалізується принцип особистісно орієнтованого навчання, створюються найоптимальніші умови для професійного самовизначення та подальшої самореалізації випускників, продовження освіти та початку професійної діяльності.

Мета профільного навчання – забезпечення умов для якісної освіти старшокласників у відповідності з їхніми індивідуальними нахилами, можливостями, здібностями і потребами, забезпечення професійної орієнтації учнів на майбутню діяльність, яка користується попитом на ринку праці, встановлення наступності між загальною середньою і професійною освітою, забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації.

Профільна школа є інституційною формою реалізації цієї мети.

Основні завдання профільного навчання:

- створення умов для врахування й розвитку навчально-пізнавальних і професійних інтересів, нахилів, здібностей і потреб учнів старшої школи в процесі їхньої загальноосвітньої підготовки;
- забезпечення наступності між загальною середньою та професійною освітою, можливості отримати професію;
- сприяння професійній орієнтації і самовизначенню старшокласників, соціалізації учнів незалежно від місця проживання, стану здоров'я тощо;
- здійснення психолого-педагогічної діагностики щодо визначення готовності до прийняття самостійних рішень, пов'язаних з професійним становленням;
- сприяння у розвитку творчої самостійності, формуванні системи уявлень, ціннісних орієнтацій, дослідницьких умінь і навичок, які забезпечать випускнику школи можливість успішно самореалізуватися;
- продовження всебічного розвитку учня як цілісної особистості, його здібностей і обдарувань, його духовності й культури, формування громадянина України, здатного до свідомого суспільного вибору.

4.1. Освітня програма. Загальний обсяг навчального навантаження

Освітню програму школи III ступеня (профільна середня освіта) розроблено відповідно до Типової освітньої програми закладу загальної середньої освіти III ступеня, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 року №408 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня».

Освітня програма школи окреслює рекомендовані підходи до планування й організації закладом освіти єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти.

Освітня програма профільної середньої освіти є продовженням освітньої програми базової середньої освіти. Програма розроблена з урахуванням психолого-педагогічних особливостей розвитку дітей 16-18 років і враховує, що провідною діяльністю учнів даного вікового періоду є самовизначення як практика формування, пов'язана з конструюванням можливих образів майбутнього, проектуванням і плануванням у ньому своєї індивідуальної траєкторії (свого шляху). Так як формування старших школярів відбувається через набуття практичного мислення, то одиницею організації змісту освіти стає «проблема» і проблемна організація навчального матеріалу, що передбачає особистісно-зорієнтовану і компетентнісну організацію навчальної діяльності.

До очікуваних результатів засвоєння основної освітньої програми належать: загальні

навчальні вміння, навички і способи діяльності; пізнавальна діяльність; інформаційно-комунікативна діяльність; рефлексивна діяльність.

Програму побудовано із урахуванням таких **принципів**:

- дитиноцентрованості і природовідповідності;
- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання;
- науковості, доступності і практичної спрямованості змісту;
- наступності і перспективності навчання;
- взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей;
- інтегрування навчальних предметів всередині і поза освітніх областей;
- диференційованого підходу до навчання;
- логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей;
- можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси;
- творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;
- адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів учнів;
- взаємозв'язку навчальної та позанавчальної діяльності.

Загальний обсяг навчального навантаження:

10 клас	1330 годин
11 клас	1330 годин
Разом	2660 години

4.2. Навчальний план для 10-11 класів школи III ступеня навчання на 2021/2022 навчальний рік.

Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено в навчальних планах школи III ступеня, що складені на основі Типової освітньої програми закладу загальної середньої освіти III ступеня, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 року №408 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня» (таблиці 2,3)

Наказу № 09 від 21.01.2021 Про проведення навчально-польових зборів 2021.doc (538624)

Наказу МОН України №1493 від 28.11.2019 "Про внесення змін до типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня"

За результатами проведеного анкетування на вивчення професійних намірів та запитів учнів щодо вибору профілю навчання, враховуючи побажання учнів та на підставі заяв батьків в 2021/2022 навчальному році в 10 класі запроваджується правовий профіль, а в 11 класі продовжується профіль української філології. Години розподілились згідно Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня, затвердженими наказом МОН України від 20.04.2018 № 408.

**Таблиця розподілу навчального часу між навчальними предметами
Копилівського ліцею – освітнього центру
на 2021/2022 навчальний рік
10-11 класи
(таблиці 2,3 до Типової освітньої програми
закладу загальної середньої освіти III ступеня)**

Предмети	Кількість годин на тиждень у класах	
	10	11
	Базові предмети	
	Правовий профіль	Профіль української філології
Українська мова	2	2+2
Українська література	2	2+2
Іноземна мова	2	2
Зарубіжна література	1	1
Історія України	1,5	1,5
Всесвітня історія	1	1
Громадянська освіта:		
	2	-
Правознавство	3	-
Мистецтво	-	-
Математика (алгебра і початки аналізу та геометрія)	3	3
Біологія і екологія	2	2
Географія	1,5	1
Фізика і астрономія	3	4
Хімія	1,5	2
Технології	2	1
Інформатика	1	2
Фізична культура**	3	3
Захист України	1,5	1.5
Разом	33 (30 +3)	33 (30+3)

Варіативна складова		
Факультативи		
Формування здорового способу життя та профілактика ВІЛ/СНІДу	1	-
Гранично допустиме тижневе навантаження на учня	31	30
Всього (без урахування поділу класів на групи)	34	33

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти» (зі змінами) години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів

Варіативна складова використана на підсилення предметів варіативної складової:

На профіль:

10 клас – Правознавство (3 год)

11 клас – Українська література (2 год)

11 клас - Українська мова (2 год)

У 10 – 11 класах класах навчальний предмет «Історія України» (1,5 год) реалізується таким чином:

I семестр – 10 клас 2 години, 11 клас – 1 година

II семестр – 10 клас 1 година, 11 клас – 2 години.

Навчальний предмет «Географія» (1,5 год):

I семестр – 10 клас 1 година

II семестр – 10 клас 2 години

Навчальний предмет «Захист України» (1,5 год):

I семестр – 10 клас 1 година, 11 клас – 1 година

II семестр – 10 клас 2 години, 11 клас – 2 години.

Навчальний предмет «Хімія» (1,5 год):

I семестр – 10 клас 1 година, 11 клас – 2 години

II семестр – 10 клас 2 години, 11 клас – 1 година.

4.3. Реалізація освітніх галузей. Очікувані результати навчання за освітніми галузями

Навчальні планиреалізують освітні галузі Базового навчального плану Державного стандарту через інтегровані курси і навчальні предмети. Вони охоплюють інваріантну складову, сформовану на державному рівні та варіативну складову. Освітню програму укладено за такими **освітніми галузями: «Мови і літератури», «Суспільствознавство», «Мистецтво», «Математика», «Природознавство», «Технології», «Здоров'я і фізична культура».**

Очікувані результати навчання здобувачів освіти. Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті, визначено завдання, які має реалізувати вчитель/вчителька у рамках кожної освітньої галузі. Результати навчання повинні робити внесок у **формування ключових компетентностей учнів.**

Компетентнісний потенціал навчальних предметів

Ключові компетентності, уміння і ставлення, формування яких забезпечується засобами навчальних предметів у профільній старшій школі:

Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовою.

Уміння: ставити запитання і розпізнавати проблему; міркувати, робити висновки на основі інформації, поданої в різних формах (у текстовій формі, таблицях, діаграмах, на графіках); розуміти, пояснювати і перетворювати тексти задач (усно і письмово), грамотно висловлюватися рідною мовою; доречно та коректно вживати в мовленні термінологію з окремих предметів, чітко, лаконічно та зрозуміло формулювати думку, аргументувати, доводити правильність тверджень; уникнення невнормованих іншомовних запозичень у спілкуванні на тематику окремого предмета; поповнювати свій словниковий запас.

Ставлення: розуміння важливості чітких та лаконічних формулювань.

Навчальні ресурси: означення понять, формулювання властивостей, доведення правил, теорем.

Спілкування іноземними мовами

Уміння: здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених чинною навчальною програмою; розуміти на слух зміст автентичних текстів; читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту; здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених завдань; використовувати у разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів; обирати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії відповідно до різних потреб.

Ставлення: критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб; висловлювати свої думки, почуття та ставлення; ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування; ефективно

користуватися навчальними стратегіями для самостійного вивчення іноземних мов; адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови та інших навчальних предметів, розглядаючи його як засіб усвідомленого оволодіння іноземною мовою.

Навчальні ресурси: підручники, словники, довідкова література, мультимедійні засоби, адаптовані іншомовні тексти.

Математична компетентність

Уміння: оперувати текстовою та числовою інформацією; встановлювати відношення між реальними об'єктами навколишньої дійсності (природними, культурними, технічними тощо); розв'язувати задачі, зокрема практичного змісту; будувати і досліджувати найпростіші математичні моделі реальних об'єктів, процесів і явищ, інтерпретувати та оцінювати результати; прогнозувати в контексті навчальних та практичних задач; використовувати математичні методи у життєвих ситуаціях.

Ставлення: усвідомлення значення математики для повноцінного життя в сучасному суспільстві, розвитку технологічного, економічного й оборонного потенціалу держави, успішного вивчення інших предметів.

Навчальні ресурси: розв'язування математичних задач, і обов'язково таких, що моделюють реальні життєві ситуації.

Компетентності у природничих науках і технологіях.

Уміння: розпізнавати проблеми, що виникають у довкіллі; будувати та досліджувати природні явища і процеси; послуговуватися технологічними пристроями.

Ставлення: усвідомлення важливості природничих наук як універсальної мови науки, техніки та технологій. усвідомлення ролі наукових ідей в сучасних інформаційних технологіях.

Навчальні ресурси: складання графіків та діаграм, які ілюструють функціональну залежність результатів впливу людської діяльності на природу.

Інформаційно-цифрова компетентність.

Уміння: структурувати дані; діяти за алгоритмом та складати алгоритми; визначати достатність даних для розв'язання задачі; використовувати різні знакові системи; знаходити інформацію та оцінювати її достовірність; доводити істинність тверджень.

Ставлення: критичне осмислення інформації та джерел її отримання; усвідомлення важливості інформаційних технологій для ефективного розв'язування математичних задач.

Навчальні ресурси: візуалізація даних, побудова графіків та діаграм за допомогою програмних засобів.

Уміння: грамотно і логічно висловлювати свою думку, аргументувати та вести діалог, враховуючи національні та культурні особливості співрозмовників та дотримуючись етики спілкування і взаємодії; враховувати художньо-естетичну складову при створенні продуктів своєї діяльності (малюнків, текстів, схем тощо).

Ставлення: культурна самоідентифікація, повага до культурного розмаїття у глобальному суспільстві; усвідомлення впливу окремого предмета на людську культуру та розвиток суспільства.

Навчальні ресурси: математичні моделі в різних видах мистецтва.

Уміння вчитися впродовж життя.

Уміння: визначати мету навчальної діяльності, відбирати й застосовувати потрібні знання та способи діяльності для досягнення цієї мети; організовувати та планувати свою навчальну діяльність; моделювати власну освітню траєкторію, аналізувати, контролювати, коригувати та оцінювати результати своєї навчальної діяльності; доводити правильність власного судження або визнавати помилковість.

Ставлення: усвідомлення власних освітніх потреб та цінності нових знань і вмінь; зацікавленість у пізнанні світу; розуміння важливості вчитися впродовж життя; прагнення до вдосконалення результатів своєї діяльності.

Навчальні ресурси: моделювання власної освітньої траєкторії.

Ініціативність і підприємливість.

Уміння: генерувати нові ідеї, вирішувати життєві проблеми, аналізувати,

прогнозувати, ухвалювати оптимальні рішення; використовувати критерії раціональності, практичності, ефективності та точності, з метою вибору найкращого рішення; аргументувати та захищати свою позицію, дискутувати; використовувати різні стратегії, шукаючи оптимальних способів розв'язання життєвого завдання.

Ставлення: ініціативність, відповідальність, упевненість у собі; переконаність, що успіх команди – це й особистий успіх; позитивне оцінювання та підтримка конструктивних ідей інших.

Навчальні ресурси: завдання підприємницького змісту (оптимізаційні задачі).

Соціальна та громадянська компетентності.

Уміння: висловлювати власну думку, слухати і чути інших, оцінювати аргументи та змінювати думку на основі доказів; аргументувати та відстоювати свою позицію; ухвалювати аргументовані рішення в життєвих ситуаціях; співпрацювати в команді, виділяти та виконувати власну роль в командній роботі; аналізувати власну економічну ситуацію, родинний бюджет; орієнтуватися в широкому колі послуг і товарів на основі чітких критеріїв, робити споживчий вибір, спираючись на різні дані.

Ставлення: ошадливість і поміркованість; рівне ставлення до інших незалежно від статків, соціального походження; відповідальність за спільну справу; налаштованість на логічне обґрунтування позиції без передчасного переходу до висновків; повага до прав людини, активна позиція щодо боротьби із дискримінацією.

Навчальні ресурси: завдання соціального змісту.

Обізнаність та самовираження у сфері культури.

Уміння: грамотно і логічно висловлювати свою думку, аргументувати та вести діалог, враховуючи національні та культурні особливості співрозмовників та дотримуючись етики спілкування і взаємодії; враховувати художньо-естетичну складову при створенні продуктів своєї діяльності (малюнків, текстів, схем тощо).

Ставлення: культурна самоідентифікація, повага до культурного розмаїття у глобальному суспільстві; усвідомлення впливу окремого предмета на людську культуру та розвиток суспільства.

Навчальні ресурси: математичні моделі в різних видах мистецтва.

Екологічна грамотність і здорове життя.

Уміння: аналізувати і критично оцінювати соціально-економічні події в державі на основі різних даних; враховувати правові, етичні, екологічні і соціальні наслідки рішень; розпізнавати, як інтерпретації результатів вирішення проблем можуть бути використані для маніпулювання.

Ставлення: усвідомлення взаємозв'язку окремого предмета та екології на основі різних даних; ошадне та бережливе відношення до природних ресурсів, чистоти довкілля та дотримання санітарних норм побуту; розгляд порівняльної характеристики щодо вибору здорового способу життя; власна думка та позиція до зловживань алкоголю, нікотину тощо.

Навчальні ресурси: навчальні проекти, завдання соціально-економічного, екологічного змісту; задачі, які сприяють усвідомленню цінності здорового способу життя.

Необхідною умовою **формування компетентностей** є діяльнісна спрямованість навчання, яка передбачає постійне включення учнів до різних видів педагогічно доцільної активної навчально-пізнавальної діяльності, а також практична його спрямованість. Формуванню ключових компетентностей сприяє встановлення та реалізація в освітньому процесі міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків, а саме: змістово-інформаційних, операційно-діяльнісних і організаційно-методичних.

4.4. Реалізація наскрізних ліній ключових компетентностей

Такі ключові компетентності, як уміння вчитися, ініціативність і підприємливість, екологічна грамотність і здоровий спосіб життя, соціальна та громадянська компетентності можуть формуватися відразу засобами усіх окремих предметів. Виокремлення в навчальних програмах таких наскрізних ліній ключових компетентностей як «Екологічна безпека й сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека»,

«Підприємливість і фінансова грамотність» спрямоване на формування в учнів здатності застосовувати знання й уміння у реальних життєвих ситуаціях.

Наскрізні лінії є засобом інтеграції ключових і загальнопредметних компетентностей, окремих предметів та предметних циклів; їх необхідно враховувати при формуванні шкільного середовища.

Наскрізні лінії є соціально значимими надпредметними темами, які допомагають формуванню в учнів уявлень про суспільство в цілому, розвивають здатність застосовувати отримані знання у різних ситуаціях.

Навчання за наскрізними лініями реалізується насамперед через:

організацію навчального середовища – зміст та цілі наскрізних тем враховуються при формуванні духовного, соціального і фізичного середовища навчання;

окремі предмети – виходячи із наскрізних тем при вивченні предмета проводяться відповідні трактовки, приклади і методи навчання, реалізуються надпредметні, міжкласові та загальношкільні проекти. Роль окремих предметів при навчанні за наскрізними темами різна і залежить від цілей і змісту окремого предмета та від того, наскільки тісно той чи інший предметний цикл пов'язаний із конкретною наскрізною темою;

предмети за вибором;

роботу в проектах;

позакласну навчальну роботу і роботу гуртків.

Завдання реалізації наскрізних змістових ліній у процесі освітньої діяльності у профільній старшій школі:

Змістова лінія «**Екологічна безпека та сталий розвиток**» спрямована на формування в учнів соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь.

Проблематика наскрізної лінії реалізується через завдання з реальними даними про використання природних ресурсів, їх збереження та примноження. Аналіз цих даних сприяє розвитку бережливого ставлення до навколишнього середовища, екології, формуванню критичного мислення, вміння вирішувати проблеми, критично оцінювати перспективи розвитку навколишнього середовища і людини. Можливі уроки на відкритому повітрі.

Реалізація змістової лінії «**Громадянська відповідальність**» спрямована на формування відповідального члена громади і суспільства, який розуміє принципи і механізми функціонування суспільства. Ця наскрізна лінія освоюється в основному через колективну діяльність (дослідницькі роботи, роботи в групі, проекти тощо), яка поєднує окремі предмети між собою і розвиває в учнів готовність до співпраці, толерантність щодо різноманітних способів діяльності і думок.

Вивчення окремого предмета має викликати в учнів якомога більше позитивних емоцій, а її зміст – бути націленим на виховання порядності, старанності, систематичності, послідовності, посидючості і чесності. Приклад вчителя покликаний зіграти важливу роль у формуванні толерантного ставлення до товаришів, незалежно від рівня навчальних досягнень.

Завданням змістової лінії «**Здоров'я і безпека**» є становлення учня як емоційно стійкого члена суспільства, здатного вести здоровий спосіб життя і формувати навколо себе безпечне життєве середовище.

Реалізується через завдання з реальними даними про безпеку і охорону здоров'я (текстові завдання, пов'язані з середовищем дорожнього руху, рухом пішоходів і транспортних засобів). Варто звернути увагу на проблеми, пов'язані із ризиками для життя і здоров'я. Вирішення проблем, знайдених з «ага-ефектом», пошук оптимальних методів вирішення і розв'язування задач тощо, здатні викликати в учнів чимало радісних емоцій.

Змістова лінія «**Підприємливість та фінансова грамотність**» спрямована на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі, забезпечення кращого розуміння учнями практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо).

Ця наскрізна лінія пов'язана з розв'язуванням практичних завдань щодо планування господарської діяльності та реальної оцінки власних можливостей, складання сімейного бюджету, формування економного ставлення до природних ресурсів.

4.5. Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття профільної середньої освіти

Профільна середня освіта здобувається після здобуття базової середньої освіти. Діти, які здобули базову середню освіту та успішно склали державну підсумкову атестацію на 1 вересня поточного навчального року, розпочинають здобуття профільної середньої освіти цього ж навчального року.

4.6. Критерії, правила та процедури оцінювання здобувачів освіти

Оцінювання якості знань здобувачів освіти здійснюється відповідно до «Загальних критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти».

Критерії оцінювання та очікувані результати освітньої діяльності учнів є обов'язковою складовою навчальної програми предмета. На початку вивчення теми вчитель повинен ознайомити учнів з системою та критеріями її оцінювання.

Для врахування думки учнів щодо якості та об'єктивності системи оцінювання проводяться щорічні соціологічні (анонімні) опитування учнів і випускників, а також моніторинг оцінювання ступеня задоволення здобувачів освіти.

Результати оцінювання здобувачів освіти обговорюються на засіданні педагогічної ради закладу.

Оцінки слугують для аналізу індивідуального прогресу і планування індивідуального темпу навчання, а не ранжування учнів; розглядаються як рекомендація до дії.

ЧАСТИНА V. ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ

Відповідно до Закону України «Про освіту» (стаття 19) держава створює умови для забезпечення прав і можливостей осіб з особливими освітніми потребами для здобуття ними освіти на всіх рівнях освіти з урахуванням їхніх індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.

Інклюзивне навчання в Копилівському ліцеї – освітньому центрі здійснюється відповідно до положень законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», постанов Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами», від 15.08.2011 № 872 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» (зі змінами), інших нормативно-правових актів, листів МОН України від 26.06.2019 № 1/9-409 “Щодо організації інклюзивного навчання у закладах освіти у 2019/2020 н.р.”, від 05.08.2019 № 1/9-498 “Методичні рекомендації щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами в закладах освіти у 2019/2020 н.р.”

Питання організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти регламентується статтями 8, 16 Закону України «Про загальну середню освіту» та Порядком організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2011 р. № 872 (із змінами) (далі - Порядок).

У 2021/2022 навчальному році інклюзивні або спеціальні класи утворюються на підставі заяви батьків дитини з особливими освітніми потребами, до якої обов'язково додається висновок інклюзивно-ресурсного центру та, за потреби, інші документи, визначені Порядком зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти (наказ МОН України від 16.04.2018 № 367, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 05 травня 2018 р. за № 564/32016).

Освітня діяльність ЗЗСО спрямована на створення необхідних умов якісного інклюзивного навчання, як-от:

- визначення особливих освітніх потреб дитини;
- підвищення кваліфікації педагогічних працівників;
- створення інклюзивного освітнього середовища;
- надання освітніх, психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг;
- забезпечення учнів спеціальними засобами корекції психофізичного розвитку;
- здійснення психолого-педагогічного супроводу дитини протягом усього періоду навчання із обов'язковим залученням батьків до освітнього процесу.

Безпосередня організація інклюзивного навчання в Копилівському ліцеї – освітньому центрі здійснюється командою психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами закладу освіти відповідно до Примірного положення про команду психолого- педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти, затвердженого наказом МОН України від 08.06.2018 №609 «Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти».

Відповідно до висновку інклюзивно-ресурсного центру (далі – ІРЦ), індивідуальної програми реабілітації дитини з інвалідністю (за наявності), результатів психолого-педагогічного вивчення дитини команда супроводу впродовж 2-х тижнів з початку освітнього процесу складає індивідуальну програму розвитку дитини з особливими освітніми потребами (далі – ІПР), яка погоджується батьками та затверджується керівником закладу освіти.

Команда супроводу визначає способи адаптації (у разі необхідності – модифікації) освітнього середовища, навчальних матеріалів відповідно до потенційних можливостей і з урахуванням індивідуальних особливостей розвитку дитини. У разі потреби розробляє індивідуальний навчальний план у ЗЗСО.

З метою коригування та визначення прогресу розвитку дитини команда супроводу переглядає ІПР у ЗЗСО двічі на рік (у разі потреби – частіше). Діяльність дитини оцінюється не лише з позиції набутих знань, а, насамперед – з позиції прогресу розвитку.

Надання психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових послуг здійснюється шляхом проведення індивідуальних і групових занять, які надаються як штатними працівниками закладу, так і залученими фахівцями, зокрема: працівниками ІРЦ, спеціальних шкіл, навчально-реабілітаційних центрів, логопедичних пунктів та інших закладів на підставі цивільно-правових договорів. Оплата праці залучених на підставі цивільно-правових договорів фахівців (зокрема й залучених штатних працівників) здійснюється за рахунок коштів державної субвенції, відповідно до пункту 6 Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2017 року № 88 «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами» (із змінами).

Корекційно-розвивальні програми для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами використовуються педагогічними працівниками відповідно до нозології та індивідуальних потреб дитини.

Освітню програму для дітей з особливими освітніми потребами розроблено на основі таких типових освітніх програм, затверджених Міністерством освіти і науки України:

початкова школа:

у 2021/2022 навчальному році продовжується впровадження інклюзивного навчання у для трьох учнів 3 класу: (наказ по школі № 3 від 01 вересня 2021 року).

Учні 4 класу, які мають особливі освітні потреби, навчатимуться за Типовою освітньою програмою (О.Я. Савченко), затвердженою наказом Міністерства освіти і науки від 08.10.2019 №1273 «Про затвердження типових освітніх та навчальних програм для 4 класу закладів загальної середньої освіти». Відповідно до висновку та рекомендацій ІРЦ (інклюзивно – ресурсного центру) з цими учнями психолог ліцею проводить корекційно – розвиткові заняття за окремим графіком.

ЧАСТИНА VI. ВИХОВАННЯ ТА ПОЗАУРОЧНА ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ

З метою забезпечення якісного рівня управлінської системи виховної роботи щодо виховання всебічно розвинутої особистості визначені провідні напрямки виховної роботи у 2021/2022 навчальному році :

- національно-патріотичний
- професійна орієнтація
- превентивне виховання
- родинно-сімейне виховання
- фізичне виховання
- художньо-естетичне виховання
- еколого-натуралістичне виховання

Продовжено роботу над виховною проблемою школи : «Виховання життєвих компетентностей учнів на всіх етапах становлення особистості». Розроблено план проведення місячника «Увага! Діти на дорозі!» та заходів запобігання дитячого травматизму, нещасним випадкам, спланувано роботу батьківського всеобучу.

Класні керівники 1- 11 класів здійснюють виховну роботу згідно з програмою для учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України «Здоров'я дитини – багатство України» (рекомендовано протоколом НМР КОІПОПК № 1 від 23.02.2012 року) автор Кітаєва Галина Василівна, при складанні планів виховної роботи у своїх класах керуються методичними рекомендаціями щодо національно-патріотичного виховання, передбаченими Концепцією національно-патріотичного виховання дітей і молоді, проводять виховні заходи з учнями у відповідності до виховного плану роботи школи, дотримуються рекомендацій щодо виконання нормативно-правових документів: попередження дитячого травматизму, повідомлення про нещасні випадки, про проведення екскурсій, заходів під час проведення поїздок, під час проведення навчальної практики, проводять інструктажі з безпеки життєдіяльності з записом до класного журналу та журналу реєстрації інструктажів з безпеки життєдіяльності, проводять бесіди щодо попередження дитячого травматизму в своєму класі із записами до щоденника та на відповідних сторінках класного журналу.

На виконання закону України «Про позашкільну освіту», «Про охорону дитинства», Указу Президента України від 13 травня 2019 року № 286/2019 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання», наказу Міністерства освіти і науки України від 29 липня 2019 року № 1038 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641», наказу Міністерства освіти і науки України № 641 від 16 червня 2015 року «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах», плану роботи навчального закладу на 2020/2021 навчальний рік, з метою організації позашкільної роботи в навчальному закладі, забезпечення зайнятості учнів у позаурочний час, розвитку їх природних здібностей та нахилів,

Організовано роботу гуртків та секцій художньо-естетичного й фізкультурно-оздоровчого напрямів у 2021/2022 навчальному році з 01.09.2021 року:

- Гурток «Музична студія» – керівник Дороніна Анна Олександрівна.(дошкільна група «Дзвіночок», 1-6 класи)
- Гурток «Хореографія» – керівник Петришина Ірина Євгеніївна (дошкільна група «Дзвіночок», 1 – 9 класи)
- Гурток «Мистецька студія» – керівник Коваль Світлана Юріївна (дошкільна група «Дзвіночок», 1 – 7 класи)
- Секція «Волейбол» – керівник Прокопець Володимир Володимирович (8 – 11 класи)

ЧАСТИНА VII.ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ

У відповідності до ст. 9 Закону України «Про освіту», ст. 15 Закону України «Про загальну середню освіту», наказів МОНУ від 08.09.2020 року № 1115 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання», листа МОН України від 22.01.2015 року № 1/9 – 609 «Щодо організації дистанційного навчання» Копилівський ліцей – освітній центр на період карантину може перейти на дистанційну форму навчання з метою виконання навчальних програм.

Для ефективної організації освітнього процесу під час карантину організовується освітній процес з використанням різних технологій дистанційного навчання за допомогою різних інструментів. Зокрема Копилівський ліцей – освітній центр використовує для роботи освітню платформу E-school, додатки Google Meet, Zoom та спілкування в чатах груп Viber.

ЧАСТИНА VIII. СТВОРЕННЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТЬОГО СЕРЕДОВИЩА.

На виконання листа Міністерства освіти і науки України від 20.03.2020 року № 6480 – 20 «Про план заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти», затверджених наказом МОН від 26.02.2020 року № 293 «Про затвердження плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти», та з метою попередження поширення негативних явищ в учнівському середовищі, запобігання та протидії домашньому насильству, протидії проявам булінгу (цькуванню) в Копилівському ліцеї – освітньому центрі розроблено план заходів щодо запобігання та протидії булінгу, просвітницько – профілактичні заходи з педагогами, батьками та учнями щодо роз'яснення основних причин, ознак булінгу в освітньому середовищі та запобігання таким ситуаціям. Здобувачам освіти, які вчинили булінг, стали його свідками або постраждали від нього, надаються соціальні та психологічно – педагогічні послуги психологом ліцею.

ПОГОДЖЕНО

**Протокол № 1 засідання
педагогічної ради ліцею
від 31.08.2021**